

De relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties: een mixed methode studie van de proeftuinen gericht op personen met ernstig psychiatrische aandoeningen.

Robin van Os
Bestuurskunde – Publiek Management
Erasmus Universiteit Rotterdam
Juni 2018

Robin van Os

Studentnummer: 388454

Masterscriptie Bestuurskunde – Publiek Management

Erasmus Universiteit Rotterdam

Juni 2018

Onder begeleiding van:

Dr. B.R.J. George

Prof.dr. J.F.M Koppenjan

Stageplek: Andersson Elffers Felix

Onder begeleiding van:

MSc. I. Hommema

Dr. P. van Delden

Andersson Elffers Felix

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn master scriptie bestuurskunde. Ik heb onderzoek gedaan naar de relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties bij de EPA-proeftuinen. Een onderwerp dat goed aansluit bij mijn master Publiek Management. Tijdens het schrijven van dit onderzoek heb ik kennis mogen maken met het sociaal domein en de ingewikkelde vraagstukken die komen kijken bij het opnieuw inrichten van zorg voor een speciale doelgroep. Aan de ene kant in de praktijk werkzaam zijn en aan de andere kant een wetenschappelijk onderzoek uitvoeren, zorgde er soms voor dat ik even moest schakelen. Toch ligt hier naar mijn mening nu voor u een onderzoek dat uiteindelijk mede bij zal dragen aan oplossingen waar in de praktijk naar gezocht wordt.

Uiteraard wil ik een aantal mensen bedanken. Dankzij mijn stageplaats bij AEF en alle collega's heb ik kennis kunnen maken met de praktijk van de EPA-proeftuinen. Ik heb connecties kunnen leggen, waardoor het mogelijk werd om de professionals te bevragen en kwantitatieve- en kwalitatieve data te verzamelen. AEF heeft mij ook de ruimte geboden om mijn scriptie te kunnen schrijven. Daarnaast wil ik mijn scriptiebegeleider Bert George bedanken voor het stellen van de strakke deadlines en goede feedback. Door de duidelijke planning is het gelukt om doelgericht naar een goed eindresultaat toe te werken. Daarnaast heb ik kennis mogen maken met kwantitatief onderzoek. In het begin een ontzettende uitdaging, maar ik kan met zekerheid zeggen dat ik deze periode veel geleerd heb.

Daarnaast wil ik mijn lieve ouders en zusje bedanken, omdat ze mij allemaal geholpen hebben om mijn scriptie, en daarmee mijn opleiding, af te ronden. Tot slot wil ik mijn vriend bedanken voor het luisteren naar alle verhalen over mijn scriptie en stage en voor alle steun die ik hierbij nodig had.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn scriptie.

Robin van Os

Samenvatting

Dit onderzoek kijkt naar netwerken georganiseerd rondom zorg voor personen met ernstig psychiatrische aandoeningen (EPA). Bezuinigingen en onvrede bij de professional zijn de aanjagers voor het opnieuw vormgeven van de zorg voor deze doelgroep. Dit wordt gedaan in de zogenaamde EPA-proeftuinen. De proeftuinen zijn netwerken waarbinnen professionals uit verschillende betrokken organisaties samenwerken om de zorg op een efficiëntere manier in te richten. Hierbij staat het belang van de cliënt voorop. Binnen dit onderzoek staat de relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties centraal. De onderzoeksvraag die beantwoord wordt binnen dit onderzoek luidt: *wat is de relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties binnen de EPA-proeftuinen?*

In het theoretisch kader is gekeken naar de wetenschappelijke literatuur die ten grondslag ligt aan samenwerking in netwerken en netwerkprestaties. Op basis van deze literatuur zijn de centrale variabelen gedefinieerd. Samenwerking in netwerken vindt zijn grondslag in netwerk governance en binnen dit onderzoek worden de variabelen vertrouwen en doelovereenstemming meegenomen om netwerk governance te meten. Netwerkprestaties wordt gemeten met behulp van de variabelen inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten. Deze variabelen samen vormen de “perceived outcomes”. Aan de hand van de literatuur zijn een aantal verwachtingen in de vorm van hypothesen geformuleerd. Verwacht wordt dat vertrouwen positief wordt geassocieerd met zowel inhoudelijke uitkomsten, als proces uitkomsten (hypothesen 1 en 2). Daarnaast wordt verondersteld dat doelovereenstemming positief wordt geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten (hypothesen 3 en 4).

Binnen dit onderzoek wordt zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld, waardoor het een mixed methode onderzoek is. De kwantitatieve data wordt verzameld middels een vragenlijst afgenomen bij professionals die deelnemen aan verschillende proeftuinen in Nederland. De vragenlijst is opgesteld met behulp van gevalideerde items. Bij het opstellen is rekening gehouden met common source bias. De kwalitatieve data is verkregen door middel van het organiseren van een focusgroep. De deelnemers zijn leden van de projectgroep taskforce EPA Zaanstreek-Waterland. De kwalitatieve analyse zorgt voor een verdieping van de relaties die gevonden worden met behulp van de kwantitatieve analyse.

De respons op de vragenlijst was uiteindelijk bijna 46%, wat leidde tot een dataset met 47 respondenten. De Pearson Correlatie laat voor alle relaties een positief verband zien. Worden deze relaties verder uitgediept door het meenemen van meerdere onafhankelijke variabelen in de multiële regressie analyse blijkt echter dat geen enkel verband meer significant is. Alle hypothesen binnen dit onderzoek worden hiermee verworpen. De toegevoegde controle variabele “boundary spanners” blijkt wel een positief significant verband te hebben met zowel inhoudelijke uitkomsten, als proces uitkomsten. De kwalitatieve analyse, een focusgroep, heeft een nuance aangebracht in deze bevindingen. Uit de focusgroep kwam naar voren dat vertrouwen wel van belang is voor netwerkprestaties, maar dat er onderscheid gemaakt dient te worden tussen persoonlijk en functioneel vertrouwen. Daarnaast wordt binnen de focusgroep geconcludeerd dat doelovereenstemming geen garantie is voor goede samenwerking, maar iets van richting binnen het netwerk wordt wel als wenselijk benoemd. De deelnemers aan de focusgroep erkennen het belang van boundary spanners binnen de proeftuinen en geven aan dat de personen het verschil maken.

Binnen dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de hypothesen opgesteld op basis van de literatuur niet bevestigd worden binnen de kwantitatieve analyse. De kwalitatieve analyse verdiept deze bevindingen en geeft aan dat doelovereenstemming en vertrouwen wel van belang zijn. Doelovereenstemming kan bereikt worden op een hoger abstractie niveau als de cliënt centraal komt te staan. De verschillende organisaties hebben verschillende doelen en verantwoordelijkheden, maar de herstelwens van de cliënt is leidend bij het bieden van zorg. Hiervoor dient er wel sprake te zijn van een vertrouwde en veilige omgeving waarbij geen concurrentie gevoeld wordt, maar waarbij openlijk gesproken kan worden over de mogelijkheden en beperkingen van elke professional. Doelovereenstemming kan bevorderd worden door de cliënt deel te laten nemen aan de proeftuinen, zodat het gezamenlijke doel inzichtelijker wordt. Vertrouwen kan opgebouwd worden door intensief kennis te maken met elkaars professie door middel van werkbezoeken.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Onderzoeksdoelstelling	9
1.3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.3 Relevantie	10
1.4.1 Maatschappelijke relevantie	10
1.4.2 Wetenschappelijke relevantie	10
1.5 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	13
2.1 Samenwerking in netwerken	13
2.1.1 Netwerk governance	15
2.1.2 Kenmerken van succesvolle netwerk governance	16
2.1.3 Conclusie	19
2.2 Netwerkprestaties	19
2.2.1 Kenmerken van succesvolle netwerkprestaties	21
2.2.2 Conclusie	22
2.3 Relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken	23
2.4 Conceptueel model	25
Hoofdstuk 3 Onderzoek ontwerp en methodologische verantwoording	26
3.1 Context	26
3.2 Dataverzameling	28
3.3 Data-analyse	32
3.4 Operationalisering	33
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit	37
Hoofdstuk 4 Resultaten	40
4.1 Kwantitatieve analyse	40
4.1.1 Factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse	40
4.1.2 Beschrijvende statistiek	41
4.1.3 Verklarende statistiek	44
4.2 Kwalitatieve analyse	47
4.2.1 Discussie zonder kennis van de resultaten	48
4.2.2 Discussie over de resultaten	50
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	52
5.1 Conclusie	52
5.2 Aanbevelingen	55
Literatuurlijst	61
Bijlage 1 Vragenlijst	67
Bijlage 2 Tabellen kwantitatieve analyse	68
Bijlage 3 Vragenpuntenlijst focusgroep en deelnemerslijst	71

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.2 Aanleiding

De veranderingen in de maatschappij zorgen voor veranderingen in het publieke landschap. De samenleving is onderhevig aan verandering en hierdoor de bestuurskunde ook. Lange tijd nam de overheid vele functies op zich en zorgde hiermee goed voor haar burgers ‘van de wieg tot het graf’. Max Weber had een positief idee bij de bureaucratie, hierbij werd dienstverlening geïntegreerd georganiseerd en waren organisaties rationeel en neutraal. Het algemeen belang stond op de eerste plaats. Ambtenaren werkten vanuit een “public service motivation” en volgens strikte regels en procedures (Koppenjan, 2012). De bureaucratie bleek echter niet houdbaar en werd door academici bekritiseerd, zo spreekt Dunleavy (1985) over het probleem van budgetmaximalisatie; een niet efficiënte overheid. Later kwam er ook kritiek vanuit de politieke elite.

Een nieuwe tijd brak aan waarin “New Public Management” (NPM) centraal stond. In de jaren '80 zijn de management ideeën uit de private sector leidend met als doel het vergroten van de effectiviteit en efficiëntie (Osborne, 2006). De ideeën uit het bedrijfsleven gaven nieuwe inzichten, maar bleken niet geheel toepasbaar op de publieke sector. Efficiëntie en transparantie zijn waarden waar de publieke sector aan blijft hechten. Deze waarden dienen echter gecombineerd te worden met andere publieke waarden zoals: betrouwbaarheid, veiligheid en toegankelijkheid (Koppenjan, 2012). Het combineren van deze waarden sluit aan bij de ideeën van Christensen en Laegreid (2011). Zij spreken over concurrerende institutionele waarden in de publieke sector. Deze concurrentie zorgt voor constante hervormingen waardoor organisaties complexer en meer hybride worden. Strategische planning en visie zijn nodig als rode draad voor organisaties.

Als reactie op NPM ontstond een nieuw paradigma: “New Public Governance” (NPG). Binnen dit paradigma staat het integreren van samenwerking centraal. Hierbij gaat het om een “*plural* en *pluralist state*”. Actoren werken samen om publieke diensten tot stand te brengen en hierbij ontstaan interdependenties. Geïntegreerd samenwerken is noodzakelijk om de complexiteit van de

publieke vraagstukken aan te kunnen. Daarnaast zijn er meerdere processen die de beleidvorming beïnvloeden. De nadruk ligt op relaties tussen organisaties, waarmee de rol van de ambtenaar verandert (Osborne, 2006).

Binnen het NPG paradigma staat het uitbesteden van (semi-)overheidstaken centraal. De overheid besteedt niet alleen taken uit, maar decentraliseert ook taken naar lagere bestuurslagen. Met ingang van 2015 zijn de gemeenten de verantwoordelijke bestuurslaag geworden voor arbeidsparticipatie, jeugdzorg en langdurige zorg. Bezuinigingen zijn de aanjager van deze decentralisatie; de traditionele verzorgingsstaat wordt anders ingericht. De verandering dient verschillende doelen. Een van deze doelen is het actiever en verantwoordelijker maken van de burger. Daarnaast is in de oude situatie de zorg te gespecialiseerd en versnipperd. Hulpverleners werken los van elkaar en langs elkaar heen (Gemeente Leeuwarden et al., 2014). Dit is onwenselijk en inefficiënt. Het integreren van diensten en versterken van samenwerking, wat aansluit bij het NPG paradigma, is gewenst.

Eén van de gedecentraliseerde domeinen waarop bezuinigd moet worden door de gemeenten is de langdurige zorg voor personen met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA). Ongeveer 1.7% van de Nederlandse bevolking valt onder deze groep. De volgende definitie van Kroon e. a. (1998) wordt in Nederland veel gehanteerd: *“Een patiënt met een psychiatrische stoornis volgens DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), die niet klachtenvrij is (wisseling in ernst en intensiteit is mogelijk), met een langdurend beloop (> 2 jaar) en beperkingen in het sociaal en/of maatschappelijk functioneren”* (Ph. Delespaul, 2013). De veranderingen bij de gemeenten vragen om veranderingen bij de hulpverleners die te maken hebben met de zorg voor EPA-patiënten. Zoals eerder al beschreven is het de bedoeling dat hulpverleners minder langs elkaar heen gaan werken. Professionals moeten dicht bij de burger komen te staan, nabijheid is van belang. De inzet van Sociale Wijkteams moet hier concreet invulling aan gaan geven op lokaal niveau. Daarnaast dient er integratie plaats te vinden tussen de verschillende instanties. Hierdoor kan een generalistische werkwijze ontstaan die de verkokering tegen gaat. Dit alles om de efficiëntie te vergroten (Gemeente Leeuwarden et al., 2014).

Patiënten met EPA bevinden zich momenteel bij verschillende zorginstellingen. De meeste patiënten zijn in zorg bij de reguliere ggz. Daarnaast krijgen veel personen met EPA zorg in andere opvangcircuits zoals: de verslavings- en de forensische zorg, de bemoeizorg door de gemeenten, de maatschappelijke opvang en in de gevangenissen. Bij de maatschappelijke opvang worden

psychiatrische stoornissen en zorgbehoeften niet geregistreerd. Ook in de bemoeizorg vindt geen registratie plaats. Dit zorgt ervoor dat een deel van de EPA-groep mogelijk wel zorg ontvangt maar niet geregistreerd staat. Daarnaast kan het zo zijn dat patiënten actief of passief zorg vermijden of geen zorg ontvangen door inefficiëntie van het zorgsysteem (Ph. Delespaul, 2013). Er bestaat dus geen duidelijk beeld of EPA-patiënten zorg ontvangen en waar ze deze zorg ontvangen. De omvang van de doelgroep is hierdoor ook niet geheel bekend.

1.3 Probleemstelling

Het langs elkaar heen werken wordt als een groot probleem beschouwd vanuit de zorgsector. Het is niet efficiënt (NPM) en levert niet de gewenste zorg op voor de cliënt. De bezuinigingen zijn uiteindelijk alleen de randvoorwaarden waaronder verandering is gaan plaatsvinden. Ambtenaren in de gezondheidszorg werken steeds meer parttime, daarnaast zijn er steeds meer verschillende zorgverleners betrokken bij patiënten. Dit zorgt voor meerdere overdrachtsmomenten en de noodzaak tot het uitwisselen van gegevens (Hammelburg et al., 2014). Het steeds weer over moeten dragen van informatie sluit aan bij het traditionele model. De gespecialiseerde, op zich zelf werkende professional vervult alleen de taak die valt binnen zijn loket. Vervolgens moet de patiënt weer naar het volgende loket voor de rest van zijn zorg. Een inefficiënte manier van werken. Er bestaat vaak onduidelijkheid over waar de regie ligt. De patiënt komt in het nauw door de vele betrokken organisaties. Het uitwisselen van informatie gaat vaak mis door te weinig tijd of het niet goed luisteren naar elkaar. Deze manier van werken komt de patiënt niet ten goede, het is de bedoeling dat de patiënt weer centraal komt te staan (Hammelburg et al., 2014). Zilveren Kruis Achmea zag deze uitdaging ook op het gebied van personen met EPA en biedt ondersteuning voor een meer integrale aanpak (NPG). Dit wordt in Nederland uitgevoerd in de vorm van proeftuinen of andere vormen van samenwerking. Een proeftuin is een netwerk van professionals van verschillende zorginstellingen. Tijdens een bijeenkomst gaan de medewerkers uit de verschillende organisaties in gesprek over de doelgroep en hoe ze die het beste (integraal) kunnen benaderen. Hierbij ligt de nadruk op herstel voor de patiënten met EPA. Een definitief en volledig herstel is doorgaans geen optie voor mensen met EPA, wel stappen in de richting van een hanteerbare levensstijl en een beter levensperspectief. Dit herstel richt zich op drie hoofddimensies: 1. Symptomatisch, 2. Maatschappelijk en 3. Persoonlijk. Een integrale werkwijze gericht op al deze dimensies is dan ook het doel dat de proeftuinen ambiëren (AEF, 2017).

Hulpverleners zagen zelf al gebreken bij de inrichting van de zorg in het sociaal domein. De decentralisatie van zorgtaken heeft gezorgd voor een incentive om zorg anders in te gaan richten. Langs elkaar heen werken van hulpverleners moet voorkomen worden en dus moet er samengewerkt worden. De proeftuinen voor het organiseren van zorg rondom EPA-patiënten is een voorbeeld van een nieuwe vorm van samenwerking in netwerken. Verschillende zorginstellingen komen samen om te praten over de doelgroep en de netwerk performance. Maar wanneer is de proeftuin een succes? Hoe moet deze samenwerking in netwerken vorm gegeven worden, zodat prestaties verbeterd worden? En welke prestaties worden er nagestreefd binnen deze tak van zorg?

1.4 Onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is het verklaren van netwerkprestaties binnen de EPA proeftuinen aan de hand van samenwerking in netwerken **door** het uitzetten van een vragenlijst onder de verschillende deelnemende organisaties binnen de proeftuinen en het organiseren van een focusgroep bij de projectgroep van de EPA taskforce Zaanstreek-Waterland.

1.4.1 Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag die beantwoord wordt binnen dit onderzoek is: *Wat is de relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties binnen de EPA proeftuinen?*

De onderzoeksvraag binnen dit onderzoek zal beantwoord worden aan de hand van vier deelvragen. De eerste drie deelvragen zijn theoretisch van aard en zullen met behulp van theorie een basis gaan vormen voor het gebruik van indicatoren en hierdoor het onderzoek afbakenen. Aan de hand van het theoretische kader dat ontstaat zullen hypothesen opgesteld worden. De laatste deelvraag is empirisch en zal met behulp van empirische data beantwoord worden. De volgende deelvragen zijn opgesteld:

- *Wat zegt de literatuur over samenwerking in netwerken binnen een publieke context?*
- *Wat zegt de literatuur over prestaties van netwerken binnen een publieke context?*
- *Wat zegt de literatuur over de relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken binnen een publieke context?*
- *Wordt de theoretische relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken bevestigd in het geval van de EPA proeftuinen?*

1.5 Relevantie

1.5.1 Maatschappelijke relevantie

In Hoogeveen is een 8-jarig meisje van een balkon gevallen of gegoooid, ondanks dat er bij het gezin meerdere hulpverlenende instanties betrokken waren (AD, 2015). Een verschrikkelijk voorval, wat voorkomen had moeten worden. De gebeurtenis is maatschappelijk onwenselijk. Personen met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA) vormen door hun aandoening soms ook een gevaar voor zichzelf en hun omgeving. Het is dus van belang dat de hulpverlenende instanties goed samenwerken om drama's zoals in Hoogeveen te voorkomen. Dit onderzoek tracht te kijken naar hoe er invulling gegeven kan worden aan deze samenwerking en welke factoren hierbij van belang zijn.

Personen met ernstig psychiatrische aandoeningen vertegenwoordigen een groep patiënten die langdurig zorg nodig hebben en met problemen kampen op verschillende levensgebieden. Doordat deze personen lang in zorg zijn, zijn er relatief veel kosten gemoeid met de behandeling van deze groep patiënten (Tijdschrift voor Psychiatrie, 2016). Daarnaast dragen personen met EPA vaak weinig bij aan de maatschappij doordat ze sociaal geïsoleerd zijn. De kwaliteit van leven is laag voor mensen met EPA in vergelijking met de rest van de bevolking. Ongeveer 80% heeft te maken met eenzaamheid en slechts 10 tot 20% heeft een betaalde baan (Kroon et al., 2016). De proeftuinen streven naar de herstelbenadering, die zich richt op preventie en herstel, waardoor deze groep beter op eigen benen kan staan. Het voorkomen van overlast en het beter aanpakken van de zorg voor deze doelgroep voorkomt kosten voor de samenleving. Het is dus maatschappelijk relevant om uit te zoeken hoe de proeftuinen het beste kunnen samenwerken om de beste prestaties te behalen, zodat de opbrengst voor de patiënten en de maatschappij het grootste is.

Tot slot is het van belang dat onderzocht wordt wat de meeste zinvolle manier van samenwerken is tussen zorginstellingen. Als zorginstellingen langs elkaar heen werken, werken ze niet efficiënt. De kans is groot dat werk dubbel wordt gedaan. Ook dit kost onnodig veel geld voor de samenleving.

1.5.2 Wetenschappelijke relevantie

Klijn et al., (2010) trekken de volgende conclusie in hun onderzoek: *'Our first conclusion is that trust in governance networks is important for achieving better (perceived) outcomes. This holds for both process and content outcomes. This empirical result has contributed to nascent research on this topic done in other fields.'* (p. 210). Het onderzoek van Klijn et al., (2010) richt zich op projecten rondom het

milieu. In hun onderzoek geven ze aan dat het verband gevonden in hun onderzoek verder onderzocht dient te worden in andere onderzoeksvelden. Ook Provan & Kenis (2008) hebben onderzoek gedaan naar netwerk governance en netwerk effectiviteit. Zij beschrijven dat er binnen de wetenschappelijke literatuur veel aandacht is voor de verschillende vormen van netwerk governance. Tegelijkertijd geven zij in hun onderzoek ook aan dat de keuze voor een bepaalde vorm van een netwerk governance vaak niet bij het netwerk zelf ligt, maar van bovenaf is opgelegd. Tot slot heeft ook Schalk (2013) gekeken naar variabelen die van invloed kunnen zijn op de prestaties van een netwerk. Hij beschrijft dat het gebrek aan doelovereenstemming binnen een netwerk een negatief effect heeft op de prestaties van een netwerk (Provan en Kenis, 2008). Schalk (2013) geeft aan dat in de meeste onderzoeken doelovereenstemming als gegeven wordt aangenomen. Het wordt als vanzelfsprekend gezien dat het gehele netwerk streeft naar effectiviteit en efficiëntie. Er bestaat echter niet altijd doelovereenstemming binnen een netwerk over wat dan precies de meest effectieve en efficiënte manier is.

Dit onderzoek tracht een aanvulling te zijn op bovengenoemde onderzoeken. Allereerst trekken Klijn et al. (2010) een conclusie die binnen dit onderzoek nogmaals onderzocht zal worden, maar dan binnen een ander onderzoeksveld. Gekeken zal worden of de conclusie ook geldt voor netwerken binnen het sociaal domein en in het bijzonder voor samenwerkingen tussen zorginstellingen. Dit onderzoek bouwt hiermee voort op een eerder gevonden wetenschappelijk verband en kijkt naar de generaliseerbaarheid van deze bevinding in een ander onderzoeksveld.

Voortbordurend op de uitspraak van Provan en Kenis (2008) dat de vormen van netwerk governance vaak geen keuze zijn van een netwerk zelf zullen deze vormen binnen dit onderzoek niet meegenomen worden. De vormen van netwerk governance zijn al veelvuldig onderzocht en zullen binnen dit onderzoek buiten beschouwing worden gelaten om mogelijk nieuwe verbanden van netwerk effectiviteit inzichtelijk te maken.

Tot slot wordt binnen dit onderzoek gekeken naar doelovereenstemming. Het onderzoek van Schalk (2013) geeft aan dat het wel degelijk van belang is om hiernaar te kijken en dat doelovereenstemming binnen een netwerk niet als vanzelfsprekend gezien moet worden. Het gebrek aan doelovereenstemming kan een negatief effect hebben op de prestaties van een netwerk. De vraag is echter of een positieve score op doelovereenstemming ook een positief effect heeft op de prestaties binnen een netwerk. Dit zal verder bekeken worden binnen dit onderzoek met de mogelijkheid op nieuwe wetenschappelijke inzichten.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is aandacht besteed aan de bestuurskundige context en de ontwikkelingen op het gebied van zorg die momenteel spelen binnen deze sector. Daarnaast is er ingegaan op het begrip EPA en de aanpak waarmee organisaties bezig zijn om deze doelgroep te behandelen, namelijk het samenwerken binnen de proeftuinen. Tot slot is in hoofdstuk 1 een doelstelling geformuleerd met bijbehorende hoofd- en deelvragen. In hoofdstuk 2 worden de theoretische deelvragen beantwoord. Aan de hand van bestuurskundige literatuur wordt getracht de variabelen te definiëren en af te bakenen. Hiervoor zal literatuur over zowel samenwerken als prestaties worden besproken. Tot slot zal er ook nog literatuur bestudeerd worden die ingaat op de relatie tussen deze twee variabelen, waarna de hypothesen worden geformuleerd en het conceptueel model wordt vormgegeven. In hoofdstuk 3 wordt de context van dit onderzoek geschetst. Daarna wordt beschreven hoe de data verzameld en geanalyseerd zal worden. Hierbij gaat het om zowel kwantitatieve- als kwalitatieve data. Tot slot wordt in dit hoofdstuk 3 de theorie uit hoofdstuk 2 verwerkt in de operationalisatie. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de dataverzameling en -analyse getoond. Eerst worden de kwantitatieve gegevens afkomstig uit de vragenlijst gepresenteerd en vervolgens de aanvullende kwalitatieve data verkregen door middel van de focusgroep. In hoofdstuk 5 zal uit de resultaten een conclusie worden getrokken, waarna de onderzoeksvraag zal worden beantwoord. Tot slot zullen er een aantal wetenschappelijke en praktische aanbevelingen worden gedaan.

Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van wetenschappelijke literatuur inzicht gegeven in de belangrijkste concepten uit dit onderzoek. Allereerst wordt het begrip netwerken verder gedefinieerd met de bijbehorende indicatoren. Hierbij wordt deelvraag 1 *‘Wat zegt de literatuur over samenwerking netwerken binnen een publieke context?’* beantwoord. Vervolgens zal ook deelvraag 2 *‘Wat zegt de literatuur over prestaties van netwerken binnen een publieke context?’* worden beantwoord met behulp van wetenschappelijke literatuur over netwerk performance. Tot slot zal de relatie tussen de begrippen samenwerken en netwerk performance besproken worden aan de hand van wetenschappelijke literatuur met als doel het beantwoorden van de derde deelvraag: *‘Wat zegt de literatuur over de relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken binnen een publieke context?’*

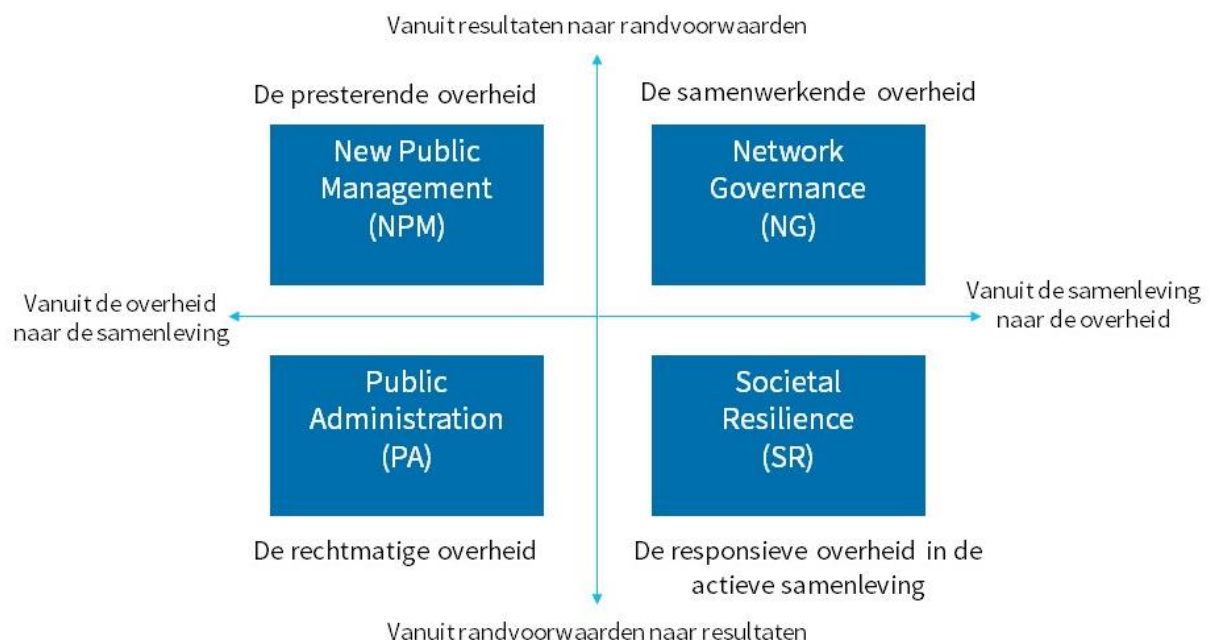
2.1 Samenwerking in netwerken

In hoofdstuk 1 is besproken hoe de overheid verschillende benaderingen heeft gehanteerd om om te gaan met publieke belangen. De overheid kent dan ook verschillende vormen van overheidssturing. Van der Steen, Scherpenisse en Van Twist (2015) onderscheiden vier vormen van overheidssturing zoals weergegeven in figuur 1. Hierbij ligt op de horizontale as de nadruk op of de sturing top-down (vanuit de overheid naar de samenleving) of bottom-up (vanuit de samenleving naar de overheid) plaatsvindt. Op de verticale as gaat het om de resultaten en de randvoorwaarden. Wordt ervanuit resultaten toegewerkt naar randvoorwaarden of zijn de randvoorwaarden leidend en volgen daaruit de resultaten.

Binnen dit onderzoek ligt de nadruk op de samenwerkende overheid, oftewel de “Network Governance” (NG). Dit perspectief gaat er vanuit dat resultaten niet gerealiseerd kunnen worden door één organisatie. Om eigen doelen te realiseren is hulp nodig van andere organisaties die weer andere middelen bezitten. De overheid verbreed dus haar blik en gaat buiten de eigen organisatie opzoek naar (maatschappelijke) partners om mee samen te kunnen werken. Er worden

verbindingen gelegd en afspraken gemaakt over doelen. Vaak is er een convenant, akkoord of contract opgesteld met daarin de concrete afspraken en begrenzings (Van der Steen et al., 2015). De overheid is dus steeds meer actief in netwerken met behulp van samenwerkingsovereenkomsten en hierdoor ontstaan interdependenties.

Netwerken in de private en publieke sector verschillen van elkaar. Provan, Fish en Sydow (2007) spreken over ‘whole networks’, als doelgerichte netwerken die veel voorkomen in de publieke sector. Binnen deze netwerken gaat het om multilaterale verbanden die gericht zijn op doelen die gerealiseerd kunnen worden dankzij de inzet van meerdere organisaties. Door het brede doel en de betekenis die dat geeft aan het netwerk, hebben deze netwerken een geheel eigen dynamiek. Publieke samenwerkingen worden gekenmerkt door de complexiteit, vele actoren en de dynamiek. De vraag is nu wat deze publieke samenwerkingen opleveren. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat samenwerking binnen de zorg kwaliteitsverhogend kan werken (Brass, Galaskiewicz, Greve en Tsai, 2004, in Van Delden, 2009). Provan en Milward (1995) beargumenteren dat publieke netwerksamenwerking onmisbaar is, omdat het samenhang aanbrengt tussen de verschillende diensten. Deze samenwerking is gewenst vanuit pluriforme behoeften van de cliënt. Daarnaast kunnen veel cliënten deze samenhang ook niet zelf tot stand brengen.

Figuur 1: De veranderende rol van de overheid (Uit Van der Steen et al., 2015)

2.1.1 Netwerk governance

De overheid heeft haar blik meer naar buiten gericht. De basis hiervoor is te vinden in de vroege jaren 70 van de vorige eeuw en de literatuur over intergouvernementele relaties (Klijn & Koppenjan, 2000). Wat al deze concepten gemeen hebben, is dat ze de relaties tussen de verschillende actoren proberen weer te geven. De term “governance” sluit hierbij aan, waarbij aandacht is voor de interdependenties tussen private, publieke en semi-publieke actoren (Klijn & Koppenjan, 2000). De termen governance en “governance networks” kunnen evenredig aan elkaar gebruikt worden, omdat ze dezelfde literaire en theoretische grondslag kennen (Klijn, 2008). Koppenjan en Klijn (2004) omschrijven governance networks als volgt: *‘the concept of governance networks refers to more or less stable patterns of social relations between mutually dependent actors around boundary-crossing public issues, and which are formed maintained, and changed through interactions between the involved actors.’* (in Van Meerkerk et al., 2015: 747).

Governance networks hebben de volgende kenmerken (Klijn et al., 2010):

- Er zijn veel actoren betrokken. Hierbij gaat het om actoren uit de publieke en private sector. De verschillende actoren zijn met elkaar verbonden, omdat ze afhankelijk zijn van elkaars hulpbronnen en verplichtingen zijn aangegaan. Ze hebben elkaar nodig om hun doelen te bereiken of een maatschappelijk probleem op te lossen (Agranoff & McGuire, 2001; Gage & Mandell, 1990; Koppenjan & Klijn, 2004).
- De netwerken hebben een relatief stabiel karakter. Ze bestaan voor een langere periode, waarbij er regelmatig contact is tussen de verschillende actoren (Agranoff & McGuire, 2003; Kickert et al., 1997; Marin & Mayntz, 1991; Meier & O’Toole, 2001, 2007).
- De netwerken staan voor de uitdaging om een zogenaamd ‘wicked problem’ op te lossen (Hajer & Wagenaar, 2003; Koppenjan & Klijn, 2004).

Netwerken zijn ontstaan als een poging om om te gaan met complexe problemen, oftewel “wicked problems”. Een wicked problem kenmerkt zich door een aantal factoren. Om te beginnen worden er hoge eisen aan de oplossing gesteld. De eisen verschuiven vaak met de tijd en kunnen tegenstrijdig zijn vanuit verschillende partijen. Daarnaast is de kennis over het probleem niet algemeen geaccepteerd. Er bestaat geen consensus over de geldende normen. Tot slot kenmerkt een complex probleem zich doordat er veel actoren betrokken zijn bij zowel het probleem als de oplossing (Noordegraaf et al., 2011). De Spaanse socioloog Manuel Castells (1996) spreekt van een ‘netwerksamenleving’: *‘Networks constitute the new social morphology of our societies, and the*

diffusion of network logic substantially modifies the operation and outcomes in processes of production, experience, power and culture' (p. 468).

Een netwerk is een minder gestructureerde vorm van samenwerking. Een netwerk wordt gekenmerkt door wederzijdse afhankelijkheden tussen de actoren. Door middel van interactie ontstaan regels en procedures binnen het netwerk. Elke actor interpreteert de spelregels, doelstellingen en gewenste oplossingen binnen het netwerk op zijn eigen manier. Hierdoor wordt het vaak beschreven als een verzameling spellen tussen actoren (Klijn & Koppenjan, 2000).

Er is verschillende literatuur te vinden over netwerk governance en democratische legitimiteit. In Europa bestaat meer aandacht voor dit onderwerp dan in de Verenigde Staten. In de Europese literatuur is aandacht voor de spanning tussen de horizontale verantwoordingstructuur binnen netwerken en de verticale verantwoordingstructuur van de representatieve democratie. Binnen Europa wordt er een discussie gevoerd over het democratische karakter van netwerken. Dit komt doordat in Europa netwerken veelal worden gevormd rondom complexe problemen. Netwerken worden hierbij gezien als op zichzelf staand. Binnen de netwerken wordt beleid gemaakt en beslissingen genomen over de complexe vraagstukken (Klijn & Edelenbos, 2013).

2.1.2 Kenmerken van succesvolle netwerk governance

Er kunnen verschillende vormen van netwerk governance beschreven worden, namelijk: “shared governance”, “lead organization” en “network administrative organization” (Provan en Kenis, 2008).

Als het netwerk volledig wordt bestuurd door de organisaties die het netwerk vormen, spreekt met van shared governance. Elke organisatie heeft contact met elke andere organisatie binnen het netwerk en op deze manier wordt het netwerk op een hele decentrale manier bestuurd. Het besturen van het netwerken kan hierbij zowel formeel als informeel zijn geregeld. Als er sprake is van een lead organization-governed network, dan is er één organisatie die alle belangrijke activiteiten en beslissingen coördineert. Er is sprake van een centraal bestuur. Tot slot kenmerkt een network administrative organization zich doordat er een aparte administratieve entiteit is die verantwoordelijk is voor het besturen van het netwerk (Provan en Kenis, 2008).

Deze verschillende vormen van governance worden binnen dit onderzoek echter samen genomen, omdat de keuze voor een bepaalde vorm van governance vaak niet bij het netwerk zelf wordt

weggelegd maar van bovenaf wordt bepaald. Daarnaast wordt de vorm vaak gekozen door netwerkmanagers gebaseerd op karakteristieken zoals: successen uit het verleden of persoonlijke voorkeuren. Deze karakteristieken alleen zijn niet consistent met de structurele kenmerken van de verschillende vormen van governance, waardoor ze slechts een beperkte kans hebben om succesvol te zijn (Provan en Kenis, 2008). De netwerkvorm is vaak van bovenaf opgelegd en omdat er dus per netwerk geen vrije keuze is, is deze factor een gegeven en der halve niet van invloed op andere antecedenten.

Naast de verschillende vormen van governance spreken Provan en Kenis (2008) ook nog over de invloed van vertrouwen, het aantal deelnemers, doelovereenstemming en de behoefte aan netwerkcompetenties (tabel 1).

Vormen van governance	Vertrouwen	Aantal deelnemers	Doel-overeenstemming	Behoeftte aan netwerkcompetenties
Shared governance	Hoge dichtheid	Weinig	Hoog	Laag
Lead organization	Lage dichtheid, sterk gecentraliseerd	Gemiddeld	Gemiddeld laag	Gemiddeld
Network administrative organization (NAO)	Gemiddelde dichtheid, NAO gecontroleerd door leden	Matig tot veel	Gemiddeld hoog	Hoog

Tabel 1: Voorspellers van effectiviteit van verschillende vormen van governance (vertaling naar: Provan & Kenis, 2008)

Binnen dit onderzoek is ervoor gekozen om de antecedenten vertrouwen en doelovereenstemming mee te nemen. Vertrouwen wordt gezien als kritieke factor als het gaat over netwerkprestaties en doelovereenstemming draagt ook bij aan het beter presteren van netwerken. Het aantal deelnemers wordt niet meegenomen, omdat de invloed van deze factor sterkt samenhangt met de vorm van governance en de verschillende vormen van governance niet worden onderzocht binnen dit onderzoek, zoals eerder beschreven. Tot slot wordt ook de behoefte aan netwerkcompetenties niet meegenomen, omdat ook deze factor sterk gekoppeld is aan de verschillende vormen van governance (Provan & Kenis, 2008).

Vertrouwen (“trust”) houdt in dat de actor zich kwetsbaar en open opstelt tegenover de andere actoren. Hierbij is er het vertrouwen dat de andere actor geen opportunistisch gedrag zal vertonen, ook al doet er zich een mogelijkheid voor. Hierbij ontbreekt de garantie dat de andere partij zich ook daadwerkelijk zal gedragen zoals verwacht. De actor heeft het vertrouwen dat de andere actor bij het maken van beslissingen de belangen van allebei de actoren meeneemt in zijn overwegingen (Deakin & Michien, 1997, Deakin & Wilkinson, 1998, in Klijn et al., 2010). De definitie van vertrouwen is dus: *‘the willingness to accept vulnerability based on positive expectations about another’s intentions or behaviors’* (McEvily, Perrone & Zaheer, 2003: 92). Vertrouwen is belangrijk binnen netwerken. Allereerst zorgt het ervoor dat de transactiekosten worden verlaagd. Daarnaast zorgt het ervoor dat de actoren binnen het netwerk welwillender zijn om hun middelen te delen. Ook zorgt het ervoor dat de actoren meer van elkaar willen leren en informatie uitwisselen. Tot slot zorgt vertrouwen er binnen een netwerk voor dat er meer innovatie tot stand komt (Klijn et al., 2010).

Vertrouwen bestaat uit de volgende karakteristieken: overeenkomstig vertrouwen, voordeel van de twijfel, betrouwbaarheid, afwezigheid van opportunistisch gedrag en welwillendheid (Klijn et al., 2010).

Doelovereenstemming (“goal consensus”) of “domain similarity” zorgt ervoor dat organisaties beter presteren. Actoren dienen rekening te houden met hun eigen doelen behorende bij hun eigen organisatie en de doelen die binnen het netwerk zijn geformuleerd. *‘Consensus refers to the degree to which an organization’s specific goals and services are agreed upon by the parties.’* (Van de Ven, 1979: 31). Een derde term die in de literatuur naar voren komt is “homophily”. Homophily zorgt voor een rationele verklaring voor actoren om samen te werken binnen netwerken (Monge and Contractor 2003; Powell et al. 2005, in Provan & Kenis, 2008). De doelen kunnen zich richten op zowel de content (verbeterde klantenservice) als het proces (het verminderen van conflict) zelf. Het is echter niet per definitie wenselijk dat alle organisaties precies hetzelfde doel nastreven. Dit kan namelijk leiden tot concurrentie onder de samenwerkende organisaties, waardoor bepaalde informatie niet meer gedeeld wordt (Provan & Kenis, 2008).

Doelovereenstemming zal gemeten worden aan de hand van het begrip “policy goal agreement”. Hierbij zal gemeten worden in hoeverre de respondenten overeenstemming ervaren over beleidsdoelstellingen tussen netwerkactoren en in hoeverre er overeenstemming is als het gaat over belangrijke implementatiebeslissingen op een hoger niveau (Precival, 2009).

2.1.3 Conclusie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van een aantal belangrijke studies met betrekking tot netwerk governance.

Artikel	Implicaties m.b.t. netwerk governance
Van der Steen, Scherpenisse en Van Twist (2015)	<i>Onderscheiden 4 vormen van overheidssturing. Eén van deze vormen is de samenwerkende overheid, oftewel netwerk governance. Dit perspectief gaat er vanuit dat resultaten niet gerealiseerd kunnen worden door één organisatie.</i>
Klijn & Koppenjan (2000)	<i>Beschrijven de centrale concepten van de netwerktheorie. Hierbij wordt gesproken over Intergovermentele relaties, interdependenties tussen verschillende actoren en de term governance wordt gedeut.</i>
Klijn et al., (2010)	<i>Beschrijven dat governance networks worden gekenmerkt door complexiteit en onzekerheid. Hierbij staat het oplossen van ‘wicked problems’ centraal.</i>
Provan & Kenis (2008)	<i>Onderscheiden verschillende vormen van governance en onderzoeken de invloed van deze vormen op de effectiviteit van een netwerk. Benoemen een aantal voorspellers van effectiviteit.</i>

Tabel 2: Overzichtstabel studies netwerk governance

2.2 Netwerkprestaties

Publieke organisaties hebben de taak om op efficiënte, effectieve en billijke wijze tegemoet te komen aan de verwachtingen van burgers. De geleverde service moet voldoen aan hun eisen. Hierbij hebben de organisaties hoge standaards en moeten ze presteren op meerdere onderdelen. Op dit vlak zijn nog duidelijk de principes van NPM zichtbaar. De publieke organisaties worden beoordeeld op hun prestaties. “Public Service Performance”, oftewel prestaties van publieke dienstverlening staat nog altijd hoog op de (politieke) agenda. Het blijft een belangrijk thema door grote gebeurtenissen zoals terroristische aanslagen en natuurrampen (Boyne, 2006). Het conceptualiseren van deze prestaties blijkt echter op vele manieren mogelijk. Public service performance kent dan ook vele variabelen (Boyne & Walker, 2010). Ook buiten de wetenschappelijke literatuur zijn er verschillende actoren met een mening over de prestaties van publieke organisaties, zoals: burgers (belastingbetalers), ambtenaren en politici (Boyne, 2003; Andrews et al., 2011). Deze verschillende actoren hechten aan verschillende criteria meer of minder

waarde. Tot slot zijn er nog variabelen die preventief werken, waardoor het effect ervan op prestaties nauwelijks vast te stellen is (Brewer & Selden, 2000). Het meten van organisatieprestaties binnen de publieke sector wordt dan ook beschreven als subjectief, complex sociaal geconstrueerd (Anspach, 1991).

Smith (1995) beschrijft een aantal consequenties van het publiceren van prestaties van publieke organisaties. Dit houdt niet in dat het meten van prestaties van publieke dienstverlening negatief is, maar dat er wel rekening gehouden moet worden met de gevolgen die de meting teweeg brengt. De volgende consequenties kunnen optreden:

- Tunnelvisie: de manager heeft veel verschillende doelen waar hi of zij zich op moet richten en besluit hierop er eentje te kiezen die makkelijk haalbaar is en dit doel krijgt vervolgens zijn volledige aandacht;
- Sub-optimalisatie: managers maken een keuze die voor hun eigen doel het beste is, maar negatieve gevolgen heeft voor het totale systeem;
- Bijziendheid: de manager heeft alleen nog maar oog voor de korte termijn en vergeet de lange termijn;
- Meetfixatie: sommige uitkomsten zijn moeilijk meetbaar. Er kan dan gekozen worden voor een output die makkelijker meetbaar is. Als de focus vervolgens volledig op deze makkelijker meetbare output komt te liggen in plaats van op de gewenste uitkomst is er sprake van meetfixatie;
- Verkeerde interpretatie: hierbij worden de gegevens op foutieve wijze weergegeven om een goede indruk te maken. Dit is fraude (in Pidd, 2005).

Brewer en Selden (2000) onderscheiden verschillende niveaus waarop prestaties kunnen worden geanalyseerd. Er kan gekeken worden naar prestaties van individuele werknemers, prestaties van het programma en prestaties op organisatie niveau. De vraag is echter wat van belang is om de prestaties van publieke dienstverlening naar een hoger niveau te tillen. Walker et al., (2010): *'The aim is to establish not only what is known but also what we need to know to improve public service performance.'* (p. 2).

Boyne (2003) heeft onderzoek gedaan naar "public service improvement". Hij heeft gekeken naar welke factoren daadwerkelijk van invloed zijn op de verbetering van de publieke dienstverlening. Geconcludeerd wordt dat extra hulpbronnen en beter management een noemenswaardig effect

hebben op het verbeteren van deze dienstverlening. Organisatiestructuur, marktstructuur en omvang hebben geen overtuigend effect op het verbeteren van de performance.

Naast het bekijken van prestaties van publieke dienstverlening kan er ook gekeken worden naar hoe netwerken presteren. Provan en Milward (1991) beschrijven dat het evalueren van netwerken ingewikkeld is en dit op drie niveaus gedaan kan worden: gemeenschapsniveau, netwerk niveau en organisatieniveau. De verschillende niveaus staan niet los van elkaar, maar kennen wel elk eigen prestatiecriteria. Prestatiecriteria voor het netwerkniveau zijn onder andere: aanbod van diensten, integratie van diensten, betrokkenheid van deelnemers bij de netwerkdoelen en kosten van het netwerkonderhoud. Zoals eerder beschreven worden binnen netwerken complexe vraagstukken opgelost. De vele betrokken actoren met verschillende percepties zorgen ervoor dat de besluitvorming zelf ook een complex proces is. Er bestaat binnen de wetenschappelijke literatuur dan ook een discussie over hoe de performance van een netwerk het beste kan worden gemeten. Het meten van de outcome is ingewikkeld. Eén van de redenen hiervoor is dat de actoren verschillende doelen hebben. Er is dus niet één maatstaf waaraan afgelezen kan worden of een netwerk goed presteert. Binnen dit onderzoek zal gekeken worden naar de 'perceived' outcome en zullen meerdere indicatoren worden meegenomen, om zo toch de outcome van het netwerk te kunnen meten (Klijn et al., 2010b).

Het werken in netwerken biedt voordelen voor zowel de publieke als de private sector. Deze voordelen bevinden zich op het vlak van verbeterd leren, het efficiënter gebruiken van beschikbare middelen, verhoogde capaciteit om complexe problemen aan te pakken, meer concurrentievermogen en een betere service richting klanten. Om te begrijpen hoe deze uitkomsten tot stand komen, is het van belang om te kijken naar hoe netwerken functioneren. *'By network functioning, we refer to the process by which certain network conditions lead to various network-level outcomes'* (Provan & Kenis, 2008: 229).

2.2.1 Kenmerken van succesvolle netwerkprestaties

Edelenbos, Steijn en Klijn (2010) beschrijven dat het meten van prestaties en uitkomsten het beste objectief gemeten kan worden, de respondenten worden hier dan niet over bevraagd. Dit onderzoek is echter ingericht als een cross-sectional survey onderzoek waardoor het los meten van de uitkomsten niet mogelijk is. Edelenbos et al. (2010) hebben dit probleem opgelost door over "perceived outcomes" te spreken. Dit houdt in dat er gekeken wordt naar de perceptie van de respondenten op de resultaten.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen “process outcomes” (proces uitkomsten) en “content outcomes” (inhoudelijke uitkomsten). *'By content outcome we mean the substance the governance process produces during and after the process has been ended, that is, the plans, ideas, and so on. We approach process outcome as non-substance-related results from a governance network such as support, mutual understanding, and so on.'* (Edelenbos et al., 2010: 51). De variabelen en bijbehorende karakteristieken zijn weergegeven in tabel 2.

Inhoudelijke uitkomsten	Proces uitkomsten
Innovatief karakter	Management
Geïntegreerde oplossing	Conflictoplossing
Herkenbare bijdragen	Voorkomen van een impasse
Probleemoplossend vermogen	Productief gebruik van verschillende perspectieven
Robuustheid van de resultaten	Contact frequentie
Verhouding tussen kosten en baten	Ondersteuning

Tabel 3: Meting van netwerk prestaties (vertaling naar: Edelenbos et al., 2010).

2.2.2 Conclusie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van een aantal belangrijke studies met betrekking tot netwerkprestaties.

Artikel	Implicaties m.b.t. netwerkprestaties
Boyne & Walker (2010)	<i>Beschrijven het belang van prestaties van publieke dienstverlening voor de (politieke) agenda. Daarnaast beschrijven ze dat public service performance vele variabelen kent en hierdoor op verschillende manieren te conceptualiseren is.</i>
Boyne (2003)	<i>Beschrijft welke variabelen van invloed zijn op de verbetering van publieke dienstverlening.</i>
Pidd (2005)	<i>Beschrijft de perverse effecten die kunnen optreden bij het meten van prestaties van publieke dienstverlening.</i>
Brewer & Selder (2000)	<i>Onderscheiden verschillende niveaus waarop prestaties kunnen worden geanalyseerd en beschrijven de moeilijkheden bij het conceptualiseren van public service performance.</i>

Klijn et al., (2010b)	<i>Beschrijven dat actoren binnen netwerken verschillende doelen na streven en dat hierdoor niet één maatstaaf bestaat waaraan afgelezen kan worden of een netwerk goed presteert.</i>
Edelenbos et al., (2010)	<i>Beschrijven dat prestaties van een netwerk het beste objectief gemeten kunnen worden, als dit niet mogelijk is kan dit opgelost worden door de 'perceived' outcomes te meten. Hierbij worden de percepties van de respondenten op de resultaten geanalyseerd met behulp van de inhoudelijke- en proces uitkomsten.</i>

Tabel 4: Overzichtstabel studies netwerkprestaties

2.3 Relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken

Netwerken worden zelden behandeld als de eenheid van analyse. Hierdoor is nog niet alles bekend over het functioneren van netwerken. Wordt er echter gekeken naar een netwerk als een vorm van governance, dan wordt het netwerk wel behandeld als eenheid van analyse. Het netwerk wordt gezien als een mechanisme van coördinatie (Provan & Kenis, 2008).

Vertrouwen en Netwerkprestaties

Klijn, Edelenbos en Steijn (2010) beschrijven dat governance networks worden gekenmerkt door complexe interacties en onzekerheden. Ze constateren dat er weinig onderzoek is gedaan naar de impact van vertrouwen op de uitkomsten van governance networks. Er bestaan slechts enkele onderzoeken over de relatie tussen vertrouwen en netwerken vanuit een bestuurskundige invalshoek. Dit is opvallend, omdat vertrouwen als een belangrijk aspect wordt gezien als er sprake is van een hoge mate van onzekerheid. De vraag die binnen het onderzoek van Klijn et al., (2010) beantwoord wordt is: *'Does trust have a significant impact on the (perceived) outcomes of decision-making processes in governance networks?'* (p. 195). De resultaten uit dit onderzoek laten zien dat vertrouwen wel degelijk van belang is voor de behaalde resultaten. Dit geldt voor zowel proces- als content resultaten.

Warsen et al., (2018) vinden in hun onderzoek een verband tussen vertrouwen en een goed samenwerkingsproces. Binnen hun onderzoek wordt performance ook gemeten met behulp van process- en content outcomes, net zoals binnen dit onderzoek. Een goed samenwerkingsproces wordt gedefinieerd als een prestatie. Binnen hun onderzoek wordt gekeken naar het verband tussen vertrouwen en "public-private partnership" (PPP). PPP's kunnen gezien worden als een netwerk. Ze testen de volgende hypothese: *'PPP projects with a higher level of trust between the public and the*

private partners will be characterized by a higher (perceived) performance.' (p. 6). De hypothese wordt bevestigd binnen het onderzoek.

Ook Klijn et al. (2016) testen een soort gelijke hypothese in hun onderzoek naar de invloed van vertrouwen op netwerkprestaties in Taiwan, Spanje en Nederland, namelijk: *"A higher level of trust will lead to increased network performance"* (p. 115). Binnen het onderzoek van Klijn et al., (2016) wordt vertrouwen gemeten met de items betrouwbaarheid en welwillendheid. Deze items worden binnen dit onderzoek ook allebei meegenomen. De hypothese wordt bevestigd binnen het onderzoek van Klijn et al. (2016). Worden alle resultaten bij elkaar genomen dan heeft vertrouwen een positief effect op de prestaties van een netwerk. Dit significante verband tussen vertrouwen en netwerkprestaties wordt binnen alle drie de landen gevonden.

Gebaseerd op de literatuur worden binnen dit onderzoek de volgende hypothesen opgesteld:

Hypothese 1 *Vertrouwen is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten.*

Hypothese 2 *Vertrouwen is positief geassocieerd met proces uitkomsten.*

Een kritische noot is echter wel op zijn plaats. Provan en Kenis (2008) stellen dat samenwerken in netwerk verband vaak niet efficiënt is. Hoe meer actoren betrokken zijn, hoe tijdrovender en intensiever het proces wordt, vooral wanneer het doel is om vertrouwen op te bouwen. Binnen dit onderzoek is efficiëntie echter niet de enige outcome die bekeken wordt en dus wordt alsnog een positieve relatie tussen vertrouwen en performance verondersteld.

Doelovereenstemming en netwerkprestaties

De literatuur over doelovereenstemming en netwerkprestaties beschrijft dat een hoge mate van doelovereenstemming bijdraagt aan de mate van commitment binnen een netwerk. Toch kan een netwerk redelijk effectief presteren met maar een beperkte mate van goal consensus. Een kanttekening hierbij is echter wel dat als doelovereenstemming nagenoeg afwezig is, het werken in een netwerk geen nut heeft en naar alle waarschijnlijkheid het netwerk niet ontstaat (Provan & Kenis, 2008).

Ook Schalk (2013) kijkt in zijn onderzoek naar de invloed van doelovereenstemming op netwerken. Binnen het onderzoek wordt gefocust op netwerken voor dienstverlening, hierbij zijn zowel gouvernementele- als niet-gouvernementele organisaties betrokken. *"The key question in the present study is to what extent increased interaction between organisations in a service delivery network is associated with similarity in organisational preferences for network goals, more briefly: goal*

consensus.” (p. 854). Het onderzoek is uitgevoerd binnen twee lokale netwerken in Nederland. Deze netwerken hebben beide een gebrek aan doelovereenstemming blijkt uit de analyses. Binnen dit onderzoek wordt niet bevestigd dat als twee organisaties al een betere relatie hebben binnen een netwerk met meerdere organisaties dit een positieve relaties heeft met doelovereenstemming. Uit de analyses blijkt wel een positieve associatie tussen management activiteiten en doelovereenstemming. Deze bevinding is echter nog exploratief.

Precival (2009) kijkt in zijn onderzoek naar de invloed van “policy goals agreement”, oftewel doelovereenstemming op een wet ten aanzien van drugsmisbruik en criminaliteitspreventie. Een uitwerking van de wet is een programma voor het behandelen van drugsverslaafden. Het behandelen van de drugsverslaafden wordt hierbij als een outcome (prestatie) gezien. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat in landen waar binnen netwerken meer doelovereenstemming is, meer cliënten succesvol de behandeling afronden. Een hogere mate van doelovereenstemming leidt dus tot betere prestaties van het netwerk.

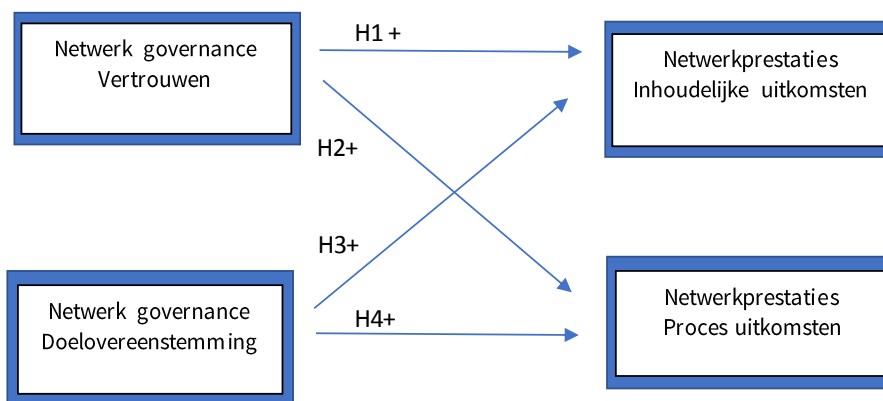
Gebaseerd op de literatuur worden binnen dit onderzoek de volgende hypothesen getest:

Hypothese 3: *Doelovereenstemming is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten.*

Hypothese 4: *Doelovereenstemming is positief geassocieerd met proces uitkomsten.*

2.4 Conceptueel model

In paragraaf 2.3 zijn de hypothesen opgesteld aan de hand van inzichten uit de wetenschappelijke literatuur. Het conceptueel model geeft de hypothesen visueel weer in figuur 2. Het plusteken geeft de positieve associatie weer die verondersteld wordt tussen de onafhankelijke- en afhankelijke variabele.

Figuur 2 Conceptueel model

Hoofdstuk 3 Onderzoek ontwerp en methodologische verantwoording

Binnen dit hoofdstuk zal om te beginnen de context waarbinnen dit onderzoek plaats vindt worden geschetst. Daarna zullen de dataverzameling en data-analyse beschreven en verantwoord worden. Vervolgens zal er aandacht worden besteed aan de operationalisering van de theorie, om te eindigen met een reflectie op de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

3.1 Context

Zoals eerder beschreven zijn een aantal taken gedecentraliseerd naar de gemeenten. Hieronder valt ook de langdurige zorg voor personen met Ernstig Psychiatrische Aandoeningen (EPA). De langdurige GGz wordt hervormd, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) is afgeschaft en de gemeenten zijn dus nu verantwoordelijk in het kader van de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Daarnaast vinden er binnen het zorglandschap van de GGz ook een aantal veranderingen plaats, waardoor de huisartsen en praktijkondersteuners een grotere rol krijgen. Tot slot speelt de Participatiewet nog een rol voor EPA-cliënten. Deze wet wil namelijk personen met een arbeidsbeperking ook weer aan de slag krijgen (Kenniscentrum Phrenos, 2018).

In Nederland wordt samengewerkt tussen zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten en burgers om een betere gezondheid, kwaliteit van zorg en beheersing van kosten te bewerkstelligen. Dit wordt de 'Triple Aim' benadering genoemd. In 2013 heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) hier invulling aangegeven door middel van proeftuinen onder het motto 'betere zorg met minder kosten'. Het gaat hierbij om negen samenwerkingsverbanden op voordracht van de zorgverzekeraars. In 2013 hadden alle proeftuinen een stuurgroep waarin de ambities voor de proeftuin zijn geformuleerd (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2017).

Binnen één van deze negen samenwerkingsverbanden wordt de zorg voor personen met Ernstig Psychiatrische Aandoeningen (EPA) besproken en opnieuw ingericht. Het landelijke rapport ‘Over de brug’ van Kenniscentrum Phrenos vormt de basis voor de nieuwe werkwijze rondom de aanpak van mensen met EPA. De brug staat symbool voor de twee overzijden die weer met elkaar in contact moeten komen. De vraag die centraal stond was welke twee zijden er waren en hoe deze weer met elkaar verbonden konden worden. Er werden een aantal belangrijke bevindingen gedaan:

- De zorg richt zich vooral op symptoomstabilisatie;
- Een goede behandeling bevat naast het professionele aanbod ook activiteiten die uitgaan van de eigen inzet van de patiënt;
- Een goede behandeling richt zich ook op de omgeving;
- Samenspel met andere actoren is noodzakelijk;
- Steeds vaker gaan behandeling en rehabilitatie samen;
- Betere integratie tussen psychiatrische en somatisch zorg is nodig (Keet, 2014).

Het antwoord op de vraag welke twee zijden de brug nou precies heeft bleek niet eenduidig te beantwoorden. Uiteindelijk gaat het erom dat er een brug gebouwd wordt tussen de verschillende partijen. Hierbij gaat het om een heleboel partijen en dus om een heleboel bruggen. Hierbij kan gedacht worden aan de gemeenten, zorgverzekeraars, families en diverse zorginstellingen (Keet, 2014). Herstel voor de cliënt staat hierbij centraal, er wordt daarom ook wel over de herstelbenadering gesproken. De herstelbenadering richt zich op verschillende dimensies die zijn weergegeven in tabel 5 (AEF, 2017).

Dimensies van herstel	Opgave voor persoon met EPA	Vereiste ondersteuning
Symptomatisch herstel	Leven met en hanteren van eigen kwetsbaarheid	Behandeling gericht op (besef van) herstel
Maatschappelijk herstel	Participatie in ontmoeting en betekenisvolle activiteiten	Ondersteuning bij vervullen van maatschappelijke rollen
Persoonlijk herstel	Greep krijgen op eigen leven en opbouwen van zelfvertrouwen	Begeleiding gericht op dagelijks functioneren

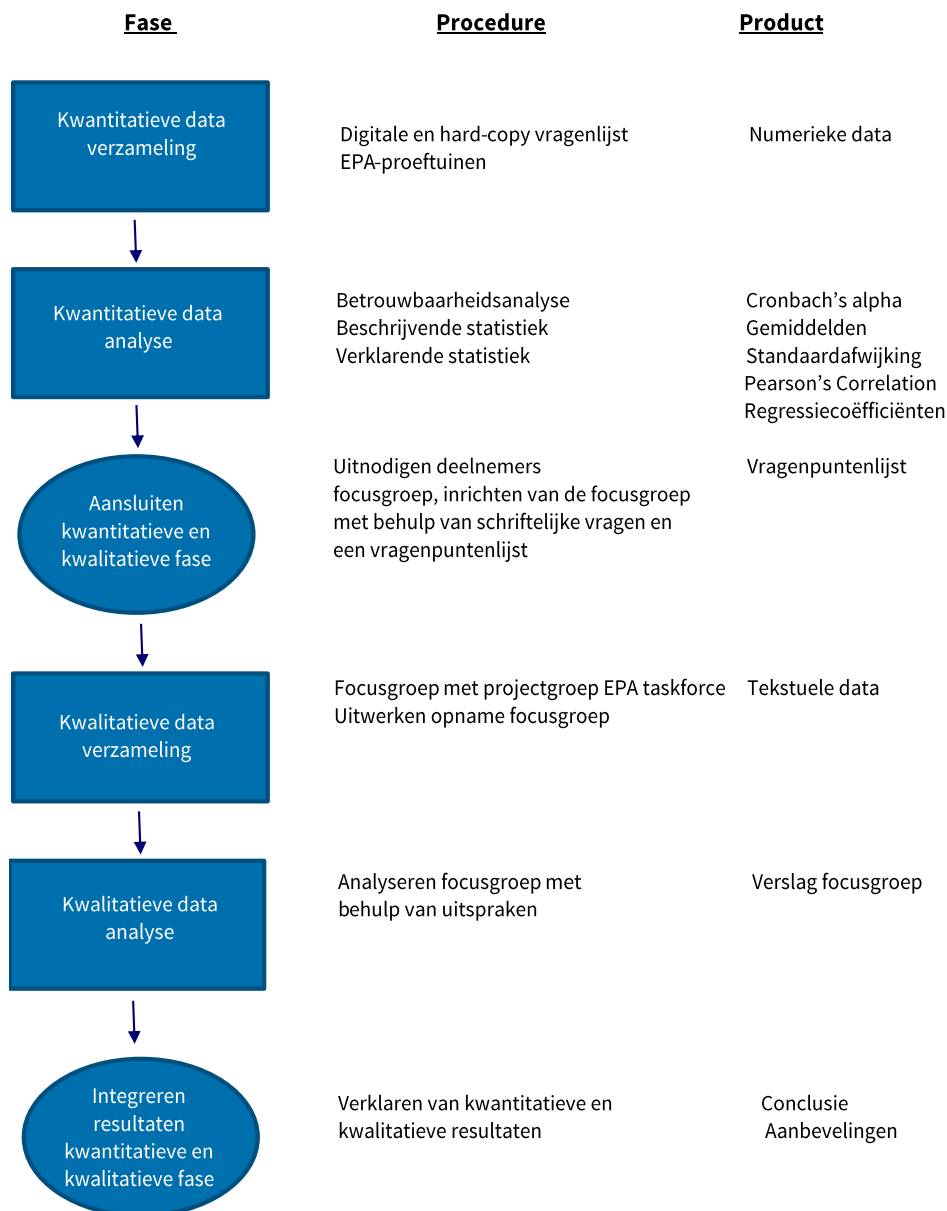
Tabel 5 Dimensies van de herstelbenadering (AEF, 2017 & Kenniscentrum Phrenos, 2014).

Er bestaan momenteel verschillende proeftuinen in Nederland om de zorg voor EPA-cliënten opnieuw vorm te geven. Deze zijn heel verschillend ingericht en functioneren ook op diverse manieren. Het verschilt per EPA-proeftuin welke actoren er betrokken zijn. Dit is mede afhankelijk van de gemeente waarin de proeftuin zich bevindt. Zo werkt de gemeente Purmerend bijvoorbeeld niet met Sociale Wijkteams, terwijl in andere proeftuinen het Sociaal Wijkteam een belangrijke actor is. Ook de betrokkenheid van de gemeente zelf verschilt. Bij de proeftuinen in Utrecht staat de gemeente op afstand, terwijl in Noord-Holland de gemeente aan tafel zit bij de bijeenkomsten. In de wijk Utrecht Lunetten werken de verschillende actoren samen als een integraal team, terwijl bij andere proeftuinen hier nog geen sprake van is. Privacy en hiermee het uitwisselen van gegevens is vaak een probleem. De wijk Lunetten heeft hiervoor een convenant opgesteld (AEF, 2018). In Utrecht is het rapport 'Over de brug' omgezet in een Utrechtse variant, namelijk: 'Volwaardig Burgerschap en psychiatrie'. Hierbij staan kortere lijnen en een kleiner werkgebied centraal (Zorgvisie, 2017).

3.2 Dataverzameling

Mixed Methode

Binnen dit onderzoek wordt zowel een vragenlijst uitgezet voor kwantitatieve data, als een focusgroep georganiseerd voor kwalitatieve data. De combinatie van een survey en een focusgroep maken dat er sprake is van een mixed methode onderzoek. Het voordeel van mixed methode is te vinden in het feit dat de kwalitatieve analyse de gebreken uit de kwantitatieve analyse opvangt. De kwantitatieve analyse laat slechts zien of er sprake is van een relatie of niet. Het geeft een algemeen beeld weer. De kwalitatieve analyse bouwt voort op deze relatie en geeft er invulling aan. Op deze manier is er sprake van triangulatie wat zorgt voor minder bias binnen het onderzoek. Daarnaast wordt de validiteit vergroot. De verschillende soorten data zorgen voor complementariteit. De kwalitatieve data zorgt voor een aanvulling op de kwantitatieve data, waardoor de analyses vollediger kunnen worden uitgewerkt (Greene et al., 1989). De kwantitatieve analyse zal eerste worden uitgevoerd, waarna de uitkomsten van deze analyse nogmaals op kwalitatieve wijzen geduid zullen worden door middel van een focusgroep. Dit onderzoeksdesign is ook wel bekend als de "mixed-methods sequential explanatory design" (Ivankova et al., 2006). De onderzoeksopzet wordt visueel weergegeven in onderstaand model:

Figuur 3 Visuele weergave mixed methode (bewerking van Ivankova et al., 2006)

Vragenlijst

Het onderzoeksdesign voor dit onderzoek betreft een vragenlijst. Om de vragenlijst te verspreiden zal deze hard copy meegenomen worden naar verschillende proeftuinen. De vragenlijst zal dus niet op precies hetzelfde tijdstip naar alle respondenten worden verzonden, maar in een ruimere periode worden verspreid. De reden hiervoor is te vinden in het feit dat de onderzoeksobjecten in deze sector vaak overwerkt zijn. De hulpverleners rennen van crisis naar crisis. Het hard copy aanbieden van de vragenlijst tijdens een vergadering die ze mogen declareren, zal mogelijk bijdragen aan de bereidheid en het vermogen om de vragenlijst in te vullen. Hierdoor zal de respons mogelijk hoger komen te liggen. De proeftuinen die niet bezocht kunnen worden, zullen de vragenlijst via de

mail aangeboden krijgen. Het gaat hierbij om een cross sectioneel onderzoek, omdat de data verzameld wordt op één tijdstip en bij een en dezelfde groep. Er zullen niet meerdere metingen plaatsvinden bij dezelfde groep (panelonderzoek) of meerdere metingen bij een wisselende groep (tijdreeks onderzoek) (Verschuren & Doorewaard, 2007).

De vragenlijst zal verspreid worden onder proeftuinen in Noord-Holland, Rotterdam en Utrecht. Het is niet mogelijk om het onderzoek uit te voeren bij alle proeftuinen in Nederland, omdat niet alle proeftuinen al operationeel zijn. De bovengenoemde proeftuinen zijn echter al wel operationeel. Daarnaast is de groep respondenten zoals eerder beschreven lastig toegankelijk, omdat ze erg druk zijn. Met de bovengenoemde proeftuinen is contact, waardoor deze benaderd zullen worden. Er is dus sprake van een selecte steekproef, omdat een aselechte steekproef niet mogelijk is. Er wordt gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode, waarbij de respondenten uit het eigen netwerk worden aangesproken en deze respondenten weer wordt gevraagd of zij contacten hebben met andere proeftuinen (Verhoeven, 2013). De populatie omvang is binnen dit onderzoek onbekend, waardoor het niet mogelijk is om uitspraken te doen over hoe representatief de onderzoekspopulatie is voor de gehele populatie. Voor dit onderzoek is navraag gedaan bij verschillende instanties, maar die bezitten geen gegevens hierover. Dit komt doordat er bij elke proeftuin andere partijen aan tafel zitten en er steeds verschillende professionals aansluiten en soms deelnemers de proeftuin ook weer verlaten. Toch is het zonde om vanwege deze reden onderzoek naar deze populatie geheel uit te sluiten. Er dient bij het doen van uitspraken en het trekken van conclusies rekening gehouden te worden met de mate van generaliseerbaarheid.

George en Pandey (2017) beschrijven de mogelijkheid op vooringenomen bevindingen als de afhankelijke en onafhankelijke variabele tegelijk gemeten worden in één methode, meestal een survey. In de bestuurskunde is de aandacht voor common source bias (CSB) nog in opkomst, terwijl in de psychologie- en management literatuur dit fenomeen al langer besproken wordt. Ook Podsakoff et al., (2012) onderschrijven het vooringenomen effect dat kan optreden als twee of meer variabelen worden gemeten met dezelfde methode. De schattingen van de relaties tussen de variabelen kunnen dan beïnvloed worden. Zij benoemen dit als 'method bias'. Er zijn een aantal maatregelen die bij kunnen dragen aan het beheersen van method bias. Om te beginnen moeten maten voor de afhankelijke en onafhankelijke variabele uit verschillende bronnen gehaald worden. Een tweede manier om method bias aan te pakken is scheiding tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabele. Dit kan een tijdelijke scheiding zijn, maar ook een fysieke of psychologische scheiding. Daarnaast kan het weghalen van algemene schaaleigenschappen

helpen. Hierop aansluitend kunnen de items behorende bij de schaal verbeterd worden, zodat er geen dubbelzinnigheden meer instaan. Daarnaast dient er rekening gehouden te worden met de sociale wenselijkheid en dienen positieve en negatieve items in evenwicht te zijn (Podsakoff et al., 2012).

Zoals eerder benoemd is het bereiken van de respondenten lastig. De hulpverleners zijn bezig met het bestrijden van crisissen en hebben te kampen met een hoge werkdruk. Om zoveel mogelijk respondenten te kunnen bevragen zal daarom de survey getest worden bij adviseurs die veel werken in dit vakgebied. Zij zullen de kennis en expertise bezitten om in te kunnen schatten of de vragenlijst geschikt is voor de doelgroep. Op deze manier kunnen alle respondenten daadwerkelijk meegenomen worden binnen het onderzoek en wordt de vragenlijst toch uitvoerig getest op eventuele onduidelijkheden en dubbelzinnigheden. De feedback van de adviseurs zal verwerkt worden alvorens de vragenlijst daadwerkelijk in gebruik genomen zal worden. Aangezien de vragenlijst grotendeels hard copy zal worden afgenomen op locatie zullen onduidelijkheden bij respondenten alsnog snel zichtbaar worden. Grote onduidelijkheden zouden, met aandacht voor de validiteit, op deze manier alsnog aangepast kunnen worden alvorens de vragenlijst naar de overige respondenten digitaal wordt verzonden.

Focusgroep

Binnen dit onderzoek wordt nog een tweede methode toegepast: de focusgroep. De focusgroep zal bijdragen aan het duiden van de data verzameld met de vragenlijst (Van Assema et al., 1992). De uitkomsten verzameld met behulp van de vragenlijst en de eerste voorlopige conclusies zullen dan ook meegenomen worden naar de EPA Taskforce projectgroep van Noord-Holland Midden. Deze projectgroep bevindt zich boven de proeftuinen die actief zijn in deze streek en bekijkt steeds opnieuw wat de status is en wat de beste vervolg stappen zijn. Ze bezitten dus een hoop kennis over de proeftuinen waar de vragenlijst is afgenomen en zijn ook erg benieuwd naar verschillen met bijvoorbeeld Utrecht. Ook rapporteren zij over de voortgang aan een stuurgroep. Er zal een focusgroep georganiseerd worden om de bevindingen te presenteren, waarna de interactie tussen de projectgroep-leden centraal zal komen te staan. De focusgroep zal bijdragen aan het duiden van de bevindingen uit de data, zij zijn de experts. Er ontstaat 'diepte'-informatie, de interactie tussen de deelnemers van de focusgroep maakt het namelijk mogelijk dat diepere inzichten boven tafel komen (Van Assema et al., 1992). De 'diepte'-informatie zal helpen om onduidelijkheden uit de kwantitatieve onderzoeksmethoden te duiden. De input vanuit de projectgroep zal beschreven

worden bij de resultaten en meegenomen worden in de aanbevelingen die gedaan worden aan het einde van dit onderzoek.

De focusgroep zal zorgvuldig worden voorbereid. De deelnemers van de focusgroep zullen voorafgaand aan de bijeenkomst een aantal vragen met betrekking tot dit onderzoek ontvangen per mail. De deelnemers zijn hierbij nog niet op de hoogte van de gevonden resultaten uit de kwantitatieve analyse. Er wordt aan de deelnemers gevraagd om alvast hun verwachtingen ten aanzien van de centrale variabelen te noteren en mee te nemen naar de focusgroep. Op deze manier wordt gewaarborgd dat elke deelnemer input levert en voorbereid naar de focusgroep komt. Belangrijk bij een focusgroep is niet alleen het uitvragen van een perceptie, maar ook het stellen van de waarom-vraag. Het gesprek zal begeleid worden aan de hand van een vooraf opgestelde vraagpuntenlijst (bijlage 3). Er wordt begonnen met een inleiding, waarbij de deelnemers wordt vertelt wat er van ze verwacht wordt en hoe het programma eruit ziet. Hierbij wordt benadrukt dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Het gaat immers om een perceptie. Daarnaast zullen de resultaten anoniem worden verwerkt. Ook wordt aangegeven dat de focusgroep wordt opgenomen. Als de bijeenkomst is ingeleid wordt gestart met wat de respondenten hebben voorbereid. Er wordt een groepsdiscussie op gang gebracht. Na deze discussie worden de resultaten van de kwantitatieve analyse kort gepresenteerd en gaan de deelnemers weer individueel aan de slag met het schrijven van hun perceptie op de resultaten door middel van het beantwoorden van een aantal nieuwe vragen. Het individuele gedeelte zorgt er voor dat de daadwerkelijke mening van elke deelnemer aanbod komt en deelnemers niet elkaar gaan volgen in wat ze ergens van vinden. Tot slot volgt weer een groepsdiscussie over hoe iedereen de resultaten ziet en waarom (AEF, 2016).

3.3 Data-analyse

De kwantitatieve data die verzameld wordt middels de enquête zal met het programma SPSS geanalyseerd worden. Hierbij zal zowel beschrijvende als verklarende statistiek gebruikt worden naar aanleiding van de verzamelde data. Met behulp van een aantal statistische toetsen zal nagegaan worden in hoeverre de vooraf opgestelde hypothesen binnen dit onderzoek kunnen worden aangenomen, dan wel afgewezen. Daarnaast kan het mogelijk interessant zijn om verschillen tussen de proeftuinen bloot te leggen of te kijken naar de invloed van de frequentie van aanwezigheid. Ook verschillen in geslacht kunnen getoond worden.

Het uitvoeren van een lineaire regressie is mogelijk binnen dit onderzoek, omdat de variabelen gemeten worden door middel van meerdere items. De items worden samengevat, waardoor de meting continue wordt in plaats van ordinaal. De scores op de verschillende items behorende bij inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten zullen opgeteld worden en vervolgens gedeeld worden door zes, aangezien gebruik wordt gemaakt van de gevalideerde schaal van Edelenbos et al., (2010). De uitkomst kan vervolgens beschouwd worden als één schaal betreffende de perceptie op de inhoudelijke- en proces uitkomsten. De inhoudelijke- en proces uitkomsten vormen samen de “preceived outcome”. Hetzelfde geldt voor de items van de variabele vertrouwen. Hiervoor wordt de gevalideerde schaal van Klijn et al., (2010) gebruikt. Uit de literatuur blijkt dat de Cronbach alpha’s acceptabel zijn; inhoudelijke uitkomsten: 0.84, proces uitkomsten: 0.80, vertrouwen: 0.73. De Cronbach alpha’s zullen getest worden met behulp van een betrouwbaarheidsanalyse om te kijken of ze ook binnen dit onderzoek acceptabel zijn. Doelovereenstemming zal gemeten worden met behulp van een additieve schaal. Er zullen twee vragen gesteld worden in de vragenlijst en door het combineren van de antwoorden ontstaat één additieve schaal. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het meten van doelovereenstemming (Precival, 2009).

Naast bovengenoemde variabelen zullen er ook een aantal controle variabelen worden toegevoegd aan de vragenlijst. Deze zullen tussen de onafhankelijke- en afhankelijke variabele geplaatst worden om psychologische spreiding te creëren en zo het effect van common source bias te verminderen. Om te beginnen wordt de controle variabele “boundary spanners” toegevoegd en getest met behulp van de gevalideerde schaal van Van Meerkerk en Edelenbos (2014). Van Meerkerk en Edelenbos (2014) veronderstellen dat boundary spanners een positieve invloed hebben op netwerkprestaties. *“The results show that people operating on the borders of organizational structures in the governance network are important for connecting different actors and their viewpoints and interests. In this way, trustworthy relationships can be developed and network performance can be improved.”*(p. 21). Als tweede controle variabele wordt een onderdeel van netwerk management strategie toegevoegd, namelijk procesregels (Klijn et al., 2016). Naast deze controle variabelen zal ook gevraagd worden binnen welke proeftuin de respondent actief is en wat de moederorganisatie van de respondent is, zodat verschillen tussen de proeftuinen en moederorganisaties mogelijk zichtbaar gemaakt kunnen worden. Tot slot zal gevraagd worden naar het aantal keer dat zij aanwezig waren bij een proeftuin-overleg en hun geslacht.

3.4 Operationalisatie

De operationalisatie geeft een overzicht van de variabelen die binnen dit onderzoek gebruikt worden en de manier waarop ze meetbaar zijn gemaakt. Tabel 6 geeft een overzicht van de variabelen besproken in het theoretisch kader. Met behulp van de indicatoren worden de variabelen meetbaar. Ook de hierboven genoemde controle variabelen zijn opgenomen in de operationalisatie. Binnen de vragenlijst zal voornamelijk een 5-punts Likertschaal gebruikt worden. De variabelen worden gemeten met behulp van gevalideerde schalen uit eerdere onderzoeken. De indicatoren zijn meetbaar gemaakt door middel van bestaande vragenlijsten. De vragen zijn vertaald en toegepast op de context (proeftuin) waarbinnen dit onderzoek plaats vindt (bijlage 1).

Variabele	Definitie	Indicator	Waarden
Netwerk governance 1. Vertrouwen	<i>'The willingness to accept vulnerability based on positive expectations about another's intentions or behaviors'</i> (McEvily, Perrone & Zaheer, 2003: 92).	Overeenkomstig vertrouwen (Klijn et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Voordeel van de twijfel (Klijn et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Betrouwbaarheid (Klijn et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Afwezigheid van opportunistisch gedrag (Klijn et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Welwillendheid (Klijn et al., 2010)	Likertschaal 1-5
2. Doelovereenstemming	<i>'Consensus refers to the degree to which an organization's specific goals and services are agreed upon by the parties.'</i> (Van de Ven, 1979: 31).	Overeenstemming beleidsdoelstellingen netwerkactoren (Precival, 2009).	Likertschaal 1-4
		Implementatiebeslissing op hoger niveau (Precival, 2009).	Likertschaal 1-4

Netwerkprestaties			
3. Inhoudelijke uitkomsten	<i>'By content outcome we mean the substance the governance process produces during and after the process has been ended, that is, the plans, ideas, and so on'.</i> (Edelenbos et al., 2010: 51).	Innovatief karakter (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Geïntegreerde oplossing (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Herkenbare bijdrage (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Probleemoplossend vermogen (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Robuustheid van de resultaten (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Verhouding tussen kosten en baten (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Verhouding tussen kosten en baten (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
4. Proces uitkomsten	<i>'We approach process outcome as non-substance-related results from a governance network such as support, mutual understanding, and so on.'</i> (Edelenbos et al., 2010: 51).	Management (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Conflictoplossing (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Voorkomen van een impasse (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Productief gebruik van verschillende perspectieven (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5

		Contact frequentie (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
		Ondersteuning (Edelenbos et al., 2010)	Likertschaal 1-5
Controle variabelen			
5. Boundary spanners	'...boundary spanners manage the interface between organizations and their environment.' (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014: 6).	Goede informatie uitwisseling (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014).	Likertschaal 1-5
		Bouwen en onderhouden van duurzame relaties (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014).	Likertschaal 1-5
		Effectieve verbindingen maken (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014).	Likertschaal 1-5
		Gevoel voor wat belangrijk is (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014).	Likertschaal 1-5
		Tijdige mobilisatie van de moederorganisatie (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014).	Likertschaal 1-5
6. Procesregels	Tijdelijke regels voor het faciliteren van interactie (Klijn et al., 2016).	Expliciete overeenkomsten (Klijn et al., 2016).	Likertschaal 1-5
		De mogelijkheid om af te wijken van het plan (Klijn et al., 2016).	Likertschaal 1-5
		Mogelijkheid om te verlaten (Klijn et al., 2016).	Likertschaal 1-5

Tabel 6: Operationalisering

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De verschillende keuzes die binnen dit onderzoek gemaakt zijn ten aanzien van de onderzoeksmethoden hebben hun weerslag op de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

Betrouwbaarheid

Bij de betrouwbaarheid van een onderzoek gaat het om de mogelijkheid om een onderzoek te herhalen. Oftewel is toeval van de resultaten uitgesloten. Er is sprake van betrouwbaarheid als een nieuwe meting vergelijkbare resultaten geeft (Van Thiel, 2015). De items in de vragenlijst zijn afkomstig uit voorgaande (bestuurskundige) onderzoeken. Het onderzoek wordt dus uitgevoerd met behulp van gevalideerde schalen, wat bijdraagt aan de betrouwbaarheid. Daarnaast worden een aantal controle variabelen toegevoegd zoals bovenstaand beschreven. De vragenlijst wordt afgenomen bij een selecte steekproef wat de betrouwbaarheid kan bedreigen, hiermee dient rekening gehouden te worden bij het doen van uitspraken in de conclusie. Mogelijk geeft onderzoek bij een aselecte steekproef afwijkende bevindingen. De focusgroep kan hier mogelijk uitkomst bieden door op kwalitatieve wijze invulling te geven aan de data. Bij de focus groep worden de voorlopige resultaten gepresenteerd, waarna vooraf opgestelde vragen voorgelegd worden aan de focusgroep. Door de vragen vooraf vast te leggen wordt de betrouwbaarheid vergroot.

Validiteit

Bij het begrip validiteit kan er onderscheid gemaakt worden tussen interne en externe validiteit. Interne validiteit heeft betrekking op de meetinstrumenten en de centrale variabelen. Als er sprake is van interne validiteit dan meten de meetinstrumenten de centrale variabelen op een juiste manier, waardoor de onderzoeksvraag goed beantwoord zal kunnen worden en er valide conclusies kunnen worden getrokken (Verschuren & Doorewaard, 2007).

Binnen dit onderzoek kan de interne validiteit bedreigd worden door het geven van sociaal wenselijke antwoorden. De respondenten zitten naast elkaar tijdens het afnemen van de survey wat de kans op sociaal wenselijke antwoorden vergroot. Het anoniem afnemen van de surveys geeft de respondenten de vrijheid om open en eerlijk antwoord te geven. Daarnaast wordt boven de vragenlijst aangegeven dat de vragen alleen betrekking hebben op het werk binnen en met de proeftuin. Externe ervaringen met de andere organisaties aan tafel dienen buiten beschouwing gelaten te worden. De antwoorden zullen vertrouwelijk worden behandeld. De variabelen zelf zijn

uitgebreid beschreven in het theoretisch kader, waarna er een gevalideerde meetschaal is toegevoegd in de operationalisatie. De meetschalen bestaan uit verschillende items waardoor de variabelen inhoudelijk volledig worden gedekt. Tot slot is er rekening gehouden met de mogelijkheid tot common source bias en is dit zo goed mogelijk ondervangen bij het ontwerpen van de vragenlijst.

Bij externe validiteit gaat het om de generaliseerbaarheid van het onderzoek (Verschuren & Doorewaard, 2007). Ook op andere gebieden in de zorg bestaan er proeftuinen. Dit onderzoek is naar alle waarschijnlijkheid extern valide op deze andere proeftuinen. Het organiseren van een focusgroep zorgt ervoor dat de beperkingen van kwantitatief onderzoek verminderd worden. De focusgroep zal de data kunnen verklaren en in perspectief kunnen plaatsen, waardoor nieuwe inzichten tot stand komen. De generaliseerbaarheid van het onderzoek wordt enigszins ondermijnd door het trekken van een selecte steekproef in plaats van een aselechte steekproef. De selectie kan ervoor zorgen dat de representatie van de steekproef afneemt, waardoor resultaten niet gegeneraliseerd kunnen worden (Verhoeven, 2013). Ook hier kan de focusgroep het effect verminderen, waardoor uitspraken weldegelijk generaliseerbaar zijn. De deelnemers aan de focusgroep zijn experts op het gebied van de EPA-proeftuinen en hebben contacten met andere betrokken professionals en nemen daarnaast veel informatie tot zich met betrekking tot dit onderwerp. De brede kennis kan helpen om toch een volledig beeld van de populatie te krijgen.

Common source bias vormt een bedreiging voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Binnen dit onderzoek zal bij zowel het construeren van de vragenlijst als bij het uitvoeren van de statistische toetsen rekening gehouden worden met CSB, om zo de betrouwbaarheid en validiteit te waarborgen. Bij de data-analyse zijn de mogelijkheden beschreven om de effecten van CSB te beheersen, deze zullen zo veel mogelijk gebruikt worden. Binnen de survey zal psychologische spreiding tussen de onafhankelijke- en afhankelijke variabele worden toegepast. Daarnaast komen de maten voor het meten van de onafhankelijke- en afhankelijke variabele uit verschillende bronnen. Een ander aandachtspunt is endogeniteit. Endogeniteit kan optreden wanneer de onafhankelijke variabele en afhankelijke variabele op hetzelfde moment door hetzelfde instrument worden gemeten. Het eerste risico is te vinden in het feit dat de afhankelijke variabele mogelijk van invloed is op de onafhankelijke variabele. Wanneer er binnen kwantitatief onderzoek sprake is van endogeniteit kan niet uitgesloten worden dat de afhankelijke variabele van invloed is op de onafhankelijke variabele (Van de Beek, 2010). Een andere mogelijkheid is dat er een verklarende variabele niet meegenomen wordt binnen het (conceptueel) model. In dit geval wordt

er een variabele die invloed heeft op de onafhankelijke variabele niet meegenomen in het onderzoek (Ebbes, 2004). Met het oog op endogeniteit is het van belang dat het verwerpen of aannemen van hypothesen met veel aandacht wordt gedaan.

Hoofdstuk 4 Resultaten

Binnen dit hoofdstuk wordt de volgende deelvraag beantwoord: *‘Wordt de theoretische relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken bevestigd in het geval van de EPA proeftuinen?’*. Dit zal gedaan worden aan de hand van de verzamelde kwantitatieve- en kwalitatieve data. In paragraaf 1 worden de resultaten van de kwantitatieve analyse weergegeven en in paragraaf 2 worden de kwalitatieve resultaten van de focusgroep beschreven.

4.1 Kwantitatieve analyse

De kwalitatieve analyse is uitgevoerd met behulp van de data verzameld door middel van een vragenlijst. Hiervoor zijn bijeenkomsten van de proeftuinen op verschillende plekken in Nederland bezocht. Op deze manier is getracht een zo hoog mogelijke respons te behalen. Het fysiek aanwezig zijn bij de proeftuinen zorgt voor een gevoel van betrokkenheid bij de professionals, waardoor ze eerder geneigd zijn om de vragenlijst in te vullen. Uiteindelijk bleek dit een effectieve, maar zeer tijdsintensieve manier om data te verzamelen. Een aantal proeftuinen zijn alsnog digitaal benaderd om dat het agenda-technisch niet mogelijk was om langs te gaan. De proeftuinen komen namelijk meestal maar één keer per maand bij elkaar. In totaal zijn 103 professionals benaderd voor het invullen van de vragenlijst en hebben 47 professionals dit ook daadwerkelijk gedaan. Het respons percentage was dus 45,6%. Van de respondenten was het merendeel vrouw, namelijk 68,1%. Slechts 15 mannen hebben de vragenlijst ingevuld (31,9%).

4.1.1 Factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse

Om te beginnen is er een Harman’s one-factoranalyse en een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De Harman’s one-factoranalyse wordt uitgevoerd om te kijken of er problemen zijn met CSB. Als de totale variantie voor één factor meer dan 50% is treed er een probleem met CSB op (George & Pandey, 2017; Padsakoff et al., 2003 & 2012; Fuller et al., 2016). Bij deze test worden alle items van de centrale afhankelijke en onafhankelijke variabelen meegenomen. Binnen dit onderzoek liggen alle totale varianties onder de 50% (bijlage 2).

Na het uitvoeren van de Harman's one-factoranalyse is de betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Met behulp van de betrouwbaarheidsanalyse wordt de Cronbach alpha vastgesteld. Deze geeft de consistentie van het meetinstrument weer. Wanneer een Cronbach alpha hoger is dan 0,7 wordt de schaal als betrouwbaar gezien (Field, 2009). Binnen dit onderzoek zijn de volgende Cronbach Alpha's gevonden: vertrouwen $\alpha = 0,710$, doelovereenstemming $\alpha = 0,656$, inhoudelijke uitkomsten $\alpha = 0,871$, proces uitkomsten $\alpha = 0,704$ en boundary spanners $\alpha = 0,793$.

De Cronbach alpha van doelovereenstemming voldoet dus niet aan de eis van 0,7 of hoger. Toch is besloten om binnen dit onderzoek deze Cronbach alpha te accepteren, omdat deze schaal slechts uit twee items bestaat. Nunnally (1978) geeft aan dat een alpha van boven de 0,6 ook geaccepteerd kan worden binnen een onderzoek als het gaat om een vroege onderzoeksfase (in Ahsan et al., 2009). Ook Hair et al., (2010) geven aan dat de interne consistentie voldoende is bij een $\alpha > 0,6$ als het gaat om een nieuwere schaal met minder items (in George & Desmidt, 2018).

De Cronbach alpha voor de controle variabele 'procesregels' bleek dusdanig laag dat er geen samenhang tussen de items van de schaal bestaat. De items zullen daarom binnen dit onderzoek los worden meegenomen.

4.1.2 Beschrijvende statistiek

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de beschrijvende statistiek van de variabelen: vertrouwen, doelovereenstemming, inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten. Daarnaast zijn ook de controle variabelen opgenomen in de tabel. De controle variabelen zijn boundary spanners en procesregels. Procesregels bestaat de items: expliciete afspraken, afwijken van aanpak en verlaten proeftuin. De antwoord mogelijkheden liepen van 1 = volledig mee oneens tot 5 = volledig mee eens.

Centrale variabele	N	Mean	S.D.	Min.	Max.
Vertrouwen	46	2,1478	0,46844	1,20	3,00
Doelovereenstemming	47	2,1064	0,53096	1,00	3,00
Inhoudelijke uitkomsten	46	2,7572	0,67193	1,50	4,17
Proces uitkomsten	47	2,5638	0,51376	1,33	3,67
Controle variabele					
Boundary spanners	47	2,3489	0,53156	1,40	3,80
Expliciete afspraken	47	3,49	0,718	2	5
Afwijken van aanpak	47	3,89	0,667	3	5
Verlaten proeftuin	47	3,32	0,837	2	5

Tabel 7: beschrijvende statistiek

Uit tabel 7 kan geconstateerd worden dat het gemiddelde voor procesregels vrij hoog ligt bij alle variabelen. Het gemiddelde ligt overal tussen de 3 en de 4 wat inhoudt dat het gemiddeld schommelt tussen mee eens (4) en neutraal (3). Voor de centrale variabelen en de controle variabele boundary spanners ligt het gemiddelde lager: tussen de 2 (oneens) en 3 (neutraal). Hier waren de respondenten het dus vaker oneens met de stellingen. Daarnaast is zichtbaar dat het gemiddelde van inhoudelijke uitkomsten (2,7572) net iets hoger ligt dan van proces uitkomsten (2,5638). De standaarddeviatie laat zien hoe de getallen rondom het gemiddelde liggen. De standaarddeviatie binnen dit onderzoek ligt laag voor de verschillende variabelen wat aangeeft dat er geen grote verschillen zijn tussen de scores van respondenten. Het gemiddelde is dus een redelijk goede afspiegeling van de gegevens.

Correlaties

Een correlatie geeft de sterkte van een verband weer tussen twee variabelen. In onderstaande tabel 8 zijn de variabelen uit de operationalisatie opgenomen. Met behulp van SPSS is de “Pearson Correlation” berekend. De Pearson Correlation geeft aan in welke mate er sprake is van een lineair verband tussen twee variabelen. Het gaat hierbij om variabelen op interval of ratio meetniveau (De Vocht, 2013). Ligt de waarde tussen de 0 en 1 dan is er sprake van een positieve samenhang. De score 1 geeft de perfecte samenhang weer. Is de score negatief, dan is er ook sprake van een negatieve samenhang: als de score op de ene variabele omhoog gaat, gaat de score op de andere variabele omlaag. Mocht er helemaal geen sprake zijn van een verband tussen de variabelen, dan is de score 0 (Field, 2009).

Tabel 8 geeft een overzicht van de correlaties binnen dit onderzoek. Vertrouwen wordt zowel positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten (0,484) als met proces uitkomsten (0,672). Dit zelfde geldt voor doelovereenstemming. Doelovereenstemming wordt positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten (0,584) en met proces uitkomsten (0,599). Vertrouwen en doelovereenstemming hebben een sterker verband met proces uitkomsten dan met inhoudelijke uitkomsten. Verder valt op dat ook de controle variabele boundary spanners positief correleert met zowel inhoudelijke uitkomsten (0,680) als proces uitkomsten (0,745). Ook het item ‘expliciete afspraken’ als onderdeel van procesregels laat een positieve correlatie zien op beide afhankelijke variabelen (0,461 en 0,401). De correlatiecoëfficiënt is het hoogste voor de correlatie tussen boundary spanners en proces uitkomsten.

Variabele	1.Vertrouwen	2.Doelovereenstemming	3.Inhoudelijke uitkomsten	4.Proces uitkomsten	5.Boundary spanners	6.Explicite afspraken	7. Afwijken van aanpak	8.Verlaten proeftuin
1.Vertrouwen	-							
2.Doelovereenstemming	0,645**	-						
3.Inhoudelijke uitkomsten	0,484**	0,584**	-					
4.Proces uitkomsten	0,672**	0,599**	0,655**	-				
5.Boundary spanners	0,601**	0,559**	0,680**	0,745**	-			
6.Explicite afspraken	0,341*	0,339*	0,461**	0,401**	0,275	-		
7.Afwijken van aanpak	0,426**	0,274	0,248	0,265	0,249	0,066	-	
8.Verlaten proeftuin	0,600	0,103	-0,130	-0,011	-0,047	0,060	0,140	-

Waarden met * zijn significant bij ≤ 0.01 (tweezijdig)

Waarden met ** zijn significant bij ≤ 0.05 level (tweezijdig)

Tabel 8: correlaties

4.1.3 Verklarende statistiek

De hypothesen opgesteld binnen dit onderzoek zullen getest worden met behulp van verklarende statistiek. Dit wordt gedaan met een multiële lineaire regressie analyse. Deze analyse test de lineaire relatie tussen een afhankelijke- en meerdere onafhankelijke variabelen (De Vocht, 2013). De Vocht (2013) beschrijft een aantal vooronderstellingen bij de multiële regressie:

1. *De afhankelijke variabelen hebben een interval- of ratiomeetniveau.* Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van een Likertschaal. De variabelen worden gemeten met behulp van meerdere items per variabele. Door het samenvoegen van de items tot één variabele wordt er gemeten op interval niveau (De Vocht, 2013). Binnen dit onderzoek wordt dus voldaan aan deze vooronderstelling.

2. *Het model is lineair.* Dit is te controleren met behulp van de residuen. Als het regressiemodel lineair is zullen de residuen geen patroon vertonen (De Vocht, 2013). Aan deze voorwaarde wordt voldaan.

3. *Er is geen sprake van multicollineariteit.* Om dit te concluderen is er gebruik gemaakt van de "Variance Inflation Factor"(VIF) voor de onafhankelijke variabelen. De VIF bekijkt hoe sterk de onafhankelijke variabelen onderling met elkaar correleren (Field, 2009). De VIF moet kleiner zijn dan 5 en binnen dit onderzoek wordt aan deze voorwaarde voldaan voor de onafhankelijke variabelen (bijlage 2).

4. *Voor elke combinatie van waarden van alle onafhankelijke variabelen X is in de populatie een normale verdeling van Y -waarden en al deze normale verdelingen hebben dezelfde variantie (homoscedastisch).* Ook deze veronderstelling is te controleren met behulp van de residuen. De residuen liggen binnen dit onderzoek eventwichtig rondom de horizontale nullijn waaruit geconcludeerd kan worden dat de variantie constant is (Field, 2009).

5. *Outliers.* Outliers zijn waarnemingen die erg afwijken van de rest van de waarnemingen en hierdoor de resultaten kunnen beïnvloeden. Binnen dit onderzoek wordt er gekeken of er spraken is van outliers met behulp van de Cook's Distance. Als de Cook's Distance een score heeft van boven de 1, betekent dit een vertekening voor de resultaten en wordt de respondent verwijderd (Field, 2009). Binnen dit onderzoek is het niet nodig om respondenten te verwijderen op basis van de Cook's Distance score (bijlage 2).

Multipale regressie analyse

De hypothesen opgesteld binnen dit onderzoek zullen afzonderlijk worden getest aan de hand van de multipale regressie analyse. De Pearson Correlation heeft al een aantal positieve verbanden laten zien. De multipale regressie analyse zal deze verbanden nu nader onderzoeken door meerdere onafhankelijke variabelen mee te nemen. Onderstaande tabel geeft de uitkomsten van de multipale regressie analyse weer voor de afhankelijke variabelen inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten.

Inhoudelijke uitkomsten (N=45)					Proces uitkomsten (N=46)			
Variabele	B	S.E.	Bèta	P-waarde	B	S.E.	Bèta	P-waarde
(Constant)	0,452	0,434	-	0,304	0,336	0,292	-	0,258
Vertrouwen	-0,185	0,229	-0,126	0,423	0,240	0,148	0,218	0,114
Doelovereenstemming	0,353	0,179	0,277	0,055	0,170	0,121	0,174	0,167
Boundary spanners	0,609	0,172	0,485	0,001**	0,490	0,113	0,509	0,000***
Expliciete afspraken	0,256	0,103	0,274	0,018*	0,078	0,070	0,109	0,271
Afwijken van aanpak	0,108	0,114	0,108	0,352	-0,003	0,76	-0,004	0,970
Verlaten proeftuin	-0,127	0,083	-0,159	0,135	3,177E-5	0,056	0,000	1,000
F	9,796***				14,407***			
R ²	0,607				0,689			
Adjusted R ²	0,545				0,641			

* p < 0,05. ** p < 0,01. *** p < 0,001

Tabel 9: Multipele regressie analyse voor de afhankelijke variabelen inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten

Om te beginnen wordt er gekeken naar de afhankelijke variabele inhoudelijke uitkomsten. Voor dit model geldt dat het als geheel significant voorspellend is (F-waarde). Daarnaast blijkt uit bovenstaande tabel dat de variantie in de afhankelijke variabele voor 60,7% (R^2) verklaard wordt door de onafhankelijke variabelen. Met behulp van de multiële regressie analyse worden de eerste en derde hypothesen binnen dit onderzoek getest. De eerste hypothese luidt: *vertrouwen is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten*. Uit de analyse blijkt dat vertrouwen niet statistisch significant is met inhoudelijke uitkomsten ($p > 0,05$). Ook de derde hypothese, *doelovereenstemming is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten*, laat geen significante relatie zien tussen doelovereenstemming en inhoudelijke uitkomsten ($p > 0,05$). Op basis van de kleine N binnen dit onderzoek kan echter wel geconcludeerd worden dat doelovereenstemming marginaal significant is met inhoudelijke uitkomsten ($p < 0,06$) (Pritschet et al., 2016).

Binnen deze multiële regressie analyse zijn ook de controle variabelen boundary spanners en de items van procesregels meegenomen. Er blijkt wel een statistisch significant verband te bestaan tussen boundary spanners en inhoudelijke uitkomsten ($p < 0,01$). Ook de controle variabele expliciete afspraken (als onderdeel van procesregels) geeft een significant verband weer ($p < 0,05$). Bij een vergelijking tussen deze twee controle variabelen, blijkt boundary spanners het grootste effect te hebben op inhoudelijke uitkomsten met een β van 0,485 tegenover een β van 0,274 voor expliciete afspraken.

De tweede multiële regressie analyses kijkt naar de relaties tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele proces uitkomsten. Hiermee worden de hypothesen 2 en 4 binnen dit onderzoek getest. Verondersteld kan worden dat het model als geheel significant voorspellend is gezien de F-waarde. De R^2 van 0,689 geeft aan dat de variantie in de afhankelijke variabele voor 68,9% verklaard kan worden door de onafhankelijke variabelen. Hypothese 2 luidt: *vertrouwen is positief geassocieerd met proces uitkomsten*. Uit de multiële regressie analyse blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen vertrouwen en proces uitkomsten ($p > 0,05$). Ook het verband binnen hypothese 4, *doelovereenstemming is positief geassocieerd met proces uitkomsten*, wordt niet gevonden. Er wordt wel een significante relatie aangetoond tussen de controle variabele boundary spanners en proces uitkomsten ($p < 0,001$).

4.2 Kwalitatieve analyse

Met behulp van de kwalitatieve analyse worden de relaties gevonden in de kwantitatieve analyse verder uitgelegd. De kwalitatieve data is verzameld met behulp van een focusgroep. Bij de

focusgroep waren 6 personen uit de EPA taskforce projectgroep aanwezig (bijlage 3). De personen zijn allemaal bekend met hoe de proeftuinen werken en kennen de doelgroep. Tijdens de focusgroep is er gesproken over de verschillende organisaties die aan tafel zitten in de proeftuinen. Hierbij wordt gesproken over de volgende vakgebieden: de medische lijn (FACT GGz), begeleiding (Leviaan) en participatie. Daarnaast zijn de Sociale Wijkteams een belangrijke partij, omdat zij namens de gemeente indicaties mogen stellen.

4.2.1 Discussie zonder kennis van de resultaten

De deelnemers hebben voorafgaand aan de focusgroep een aantal vragen ontvangen. De projectgroep was op dat moment nog niet bekend met de uitkomsten van de kwantitatieve analyse. Eerst is aan de deelnemers een aantal open vragen gesteld, om te zien wat hun verwachtingen zijn ten aanzien van de inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten. Vervolgens is aan elke deelnemer gevraagd om het belang van vertrouwen en doelovereenstemming een cijfer te geven van 1 tot 10. De verschillende antwoorden zijn bediscussieerd tijdens de focusgroep.

Inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten

De projectgroep benoemt een aantal aspecten die zij belangrijk achten als het gaat om het bereiken van inhoudelijke uitkomsten: kennis, ervaring en deskundigheid, relatie met de persoon met de herstelwens, contextueel kunnen nadenken, vertrouwen, de herstelbenadering centraal stellen, gezamenlijke en gedeelde taal en kwaliteit van verbintenis met betrokkenen. Daarnaast wordt er over cultuur en gelijkwaardigheid tussen de betrokken professionals uit verschillende organisaties gesproken. Een betrokken medewerker van de gemeente Zaandam: *“Eigenlijk door wat we in de proeftuinen doen, blijkt dat die gelijkwaardigheid steeds dichterbij komt. In de proeftuinen komen FACT medewerkers en consultants steeds dichterbij elkaar en dat het meer is dat als mensen van het FACT worden benaderd dat ze meedenken met de Wijkteams. Dat er niet meer wordt gezegd: zo moet het. Het is geen opdracht meer vanuit de GGz. Gezamenlijk kijken.”* Een ander aspect heeft betrekking op het bewust zijn van de eigen beperkingen van de professional en de organisatie. Geïntegreerd werken is soms noodzakelijk, want organisaties en professionals kennen beperkingen. De aanwezige ervaringsdeskundige zei hierover: *“Het Sociaal Wijkteam krijgt nu ook personen met verward gedrag in het mandje en dan denk ik van je kan wel zeggen we gaan dat doen, maar de vraag die ervoor ligt is, en dat heeft wel met de inhoud te maken, wat heb ik ervoor nodig om het te kunnen doen?”*

Daarnaast benoemen zij ook een aantal belangrijke aspecten als het gaat om het bereiken van proces uitkomsten. *“Eenduidigheid in de uitgangspunten, gezamenlijke stip op de horizon, elkaars wereld leren kennen, afstemmingen in jargon en sturing op de overleggen.”* De deelnemers aan de focusgroep zijn het eens over het belang van het bespreken van casuïstiek in de proeftuin, omdat dit een goede manier is met elkaar mee te kunnen denken en elkaars mogelijkheden en beperkingen te leren kennen. Er bestaat echter een discussie over of dit een verplichtend karakter moet hebben of niet. Moet het bespreken van casuïstiek gestuurd worden of moet het als iets vanzelfsprekends gezien worden waar niet op gestuurd hoeft te worden.

Vervolgens wordt het aspect veiligheid voor de professionals binnen de proeftuinen benoemt door de voorzitter van de projectgroep, die als extern adviseur is betrokken: *“Meer dan ik verwachtte vond ik het aspect veiligheid voor de deelnemers opvallend. Die was er vanaf het begin niet, of te weinig. Dat mensen zich ontspannen voelen en open kunnen zijn en niet het gevoel hebben van er wordt mij een cliënt afgepakt. Dat heb ik onderhuids wel gevoeld. Er zitten twee componenten in: het statusverschil tussen FACT (GGz) en Leviaan (begeleiding), dit vond ik echt een punt. Dit is in het begin ook een paar keer hard uitgespeeld en zette echt de toon verkeerd. Dat is nu weggesleten. Het tweede is wat ik later een psychologisch contract heb genoemd, je gaat een deal met elkaar aan en je bent ook bereid om je kwetsbaar en open op te stellen. Je moet ook onzekerheid kunnen laten zien.”* De deelnemers geven aan dat het opbouwen van deze veiligheid tijd kost en dat het met periodes weer even afneemt, voor er een stabiele situatie ontstaat. In het begin vonden er conflicten plaats door onzorgvuldig geplaatste opmerkingen of andere zaken die als onwenselijk beschouwd werden.

De laatste opmerking die gemaakt wordt, door de ervaringsdeskundige, is dat het proces ondersteunend aan de inhoud is. *“Er is weinig zelfreflectie op middel versus doel en daardoor kan je het proces altijd inrichten, maar als niet ingebouwd wordt: waar doen we het voor en voor wie doen we het en wat vind die persoon waarvoor we het doen er zelf van dan sla je de plak wel mis.”*

Vertrouwen en doelovereenstemming

Zowel voor vertrouwen als voor doelovereenstemming worden hoge cijfers toegekend door de deelnemers van de focusgroep. De zorgbemiddelaar bij Leviaan geeft hierover de volgende toelichting: *“Ik heb wel echt gemerkt dat binnen de proeftuin vertrouwen belangrijk is, om het in te brengen, om open te zijn over je mogelijkheden en beperkingen, omdat je uiteindelijk anders ook niet verder komt in het proces en ook wel in hoeverre iemand in het vervolg dan nogmaals een casus inbrengt en ik heb ook weleens meegemaakt dat iemand wat inbracht en dacht ‘oeeh, ik krijg nu wat*

over me heen', en het duurde ook wel even voor er weer een casus werd ingebracht. Dus ik vind dat wel een hele belangrijke. Ik denk dat als dat er niet is.. het is een fundament om in verder te kunnen groeien." De ervaringsdeskundige reageert aanvullend hierop: *"Het is bijvoorbeeld ook heel leuk om een casus voor de tweede keer of een vervolg in te brengen en als je dan oplet of dingen ook nog niet goed gegaan zijn en dat je dan toch bereid bent om het in te brengen, dan geeft dat wel iets aan over de gezondheid, de geestelijke gezondheid van de groep."* Deze deelnemers hechten veel waarde aan vertrouwen binnen de proeftuinen. De projectvoorzitter hecht minder belang aan vertrouwen. Hij beschrijft vertrouwen als een tussenproduct. Van te voren speelt het geen grote rol. Door handelen wordt vertrouwen bewezen.

Doelovereenstemming krijgt zelfs een 10, op het moment dat de cliënt bepaalt wat het doel is. De herstelwens van de cliënt dient centraal te staan. Hierbij werd in de focusgroep gesproken over of het gaat over het doel van de professional of het doel van de cliënt. In het kader van de herstelwens zouden deze doelen hetzelfde moeten zijn, maar dit blijkt nog niet altijd het geval. Vandaar dat het cijfer 10 wordt toegekend als de cliënt het doel mag bepalen. Professionals streven wel vaak verschillende doelen na met de cliënt, omdat ze verschillende verantwoordelijkheden kennen. Een andere opvatting is dat doelovereenstemming wel nodig is, maar dat het geen garantie is voor goede samenwerking. Zonder doelovereenstemming heb je geen richting, dus iets van richting is wenselijk, maar of er dan goed wordt samengewerkt is nog maar de vraag.

4.2.2 Discussie over de resultaten

Na de discussie over de eerste vragen waarbij de resultaten nog niet bekend waren, zijn de resultaten van de kwantitatieve analyse voorgelegd aan de focusgroep. Vervolgens hebben zij hier individueel weer een mening over gevormd door middel van het beantwoorden van een aantal vragen, waarna deze gezamenlijk zijn besproken.

Vertrouwen en doelovereenstemming

Een van de deelnemers van de focusgroep vindt het niet verbazingwekkend dat vertrouwen en doelovereenstemming geen positief significant verband laten zien met netwerkprestaties, omdat de variabelen vertrouwen en doelovereenstemming wel van belang zijn, maar secundair. Het zijn niet de primaire variabelen die samenwerking sturen. Het praktisch resultaat en de feedback hiervan op de deelnemers benoemt hij als het primaire mechanisme. Dat leidt tot succes. De deelnemer is zelf gepromoveerd op dit onderwerp. De vertegenwoordiger vanuit de gemeente komt terug op de eerdere discussie waarbij aan gegeven is dat vertrouwen belangrijk is, omdat professionals dan

nogmaals een casus in durven brengen bij de proeftuin. Hij geeft aan dat hij dus wel verbaast is over de resultaten als hij dit vergelijkt met zijn eigen ervaringen. Hij geeft aan dat het inbrengen van de casussen gebeurd vanuit het oogpunt van resultaat, dat is leidend, maar er zal als basis wel vertrouwen en een veilige omgeving moeten zijn. De termen veiligheid en vertrouwen worden door de focusgroep hierbij inwisselbaar gebruikt. De adviseur geeft aan: *“In de wetenschap maak je ook onderscheid tussen persoonlijk vertrouwen en functioneel vertrouwen. Functioneel vertrouwen is wel relevant, dat is de praktische interactie die iets oplevert. Persoonlijk vertrouwen zegt niet zoveel over relaties, je kan iemand zelfs een “bastard” vinden, maar als hij functioneel is in de samenwerking dan respecteer je iemand wel en dan doe je dus wel zaken.”*

Over de uitkomst van doelovereenstemming wordt aangegeven dat professionals mogelijk met een eigen belang aan tafel zouden kunnen zitten of met een heel ander doel dan een andere professional. De verschillende organisaties kennen verschillende verantwoordelijkheden, maar werken allemaal aan de herstelwens van de cliënt. Het idee van resultaat kan per professional verschillen. *“Het mantra van resultaat kan een contradictie zijn op het herstel.”*

De invloed van de controle variabele boundary spanners herkent de focusgroep wel vanuit de proeftuinen. *“We moeten de juiste personen aan tafel zien te krijgen, de personen maken de proeftuin.”* Professionals die enthousiast zijn over de proeftuin en dit actief mee terug nemen naar de moederorganisatie veranderen de beeldvorming over herstel-denken en wekken de belangstelling van collega's. Er wordt aangegeven dat er op allerlei niveaus boundary spanners te vinden zijn. Op strategisch niveau en operationeel niveau. Deze personen zijn nodig en er kunnen bepaalde voorwaarde gecreëerd worden, waardoor deze personen deze rol kunnen vervullen. Er wordt echter wel aangegeven dat het als een weeffout wordt gezien dat er alleen maar professionals aan tafel zitten binnen de proeftuinen. De cliënt met zijn herstelwens dient centraal te staan, maar de fysieke aanwezigheid van de cliënt in de proeftuin ontbreekt. Het blijft slechts bij praten over.

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre er een verband is tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties. In het vorige hoofdstuk zijn resultaten van het testen van de theoretische relatie beschreven. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling van dit onderzoek, die luidt: *wat is de relatie tussen samenwerking in netwerken en het behalen van netwerkprestaties binnen de EPA proeftuinen?* Daarnaast wordt beschreven wat dit onderzoek heeft bijgedragen aan de wetenschappelijke literatuur en waar vervolgonderzoek zich op zou kunnen richten. Tot slot worden er een aantal praktische aanbevelingen gedaan.

5.1 Conclusie

Beantwoording deelvragen

In hoofdstuk 2 zijn de eerste drie deelvragen binnen dit onderzoek beantwoord. De eerste deelvraag luidt: *wat zegt de literatuur over samenwerking in netwerken binnen een publieke context?* In het theoretisch kader wordt deze deelvraag beantwoord aan de hand van verschillende onderzoeken over netwerk governance. De onderzoeken van Klijn en Koppenjan (2000) en Klijn et al., (2010) zijn hierbij leidend. Klijn en Koppenjan (2000) beschrijven de term governance en spreken over intergouvernementele relaties. Hierbij ontstaan interdependenties tussen de verschillende actoren. Klijn et al., (2010) beschrijft dat governance networks worden gekenmerkt door complexiteit en onzekerheid. De netwerken trachten de zogenaamde ‘wicked problems’ op te lossen. Tot slot speelt ook het onderzoek van Provan en Kenis (2008) een belangrijke rol, omdat binnen dit onderzoek een aantal belangrijke voorspellers voor de effectiviteit van een netwerk benoemd worden.

Deelvraag 2 luidt: *wat zegt de literatuur over prestaties van netwerken binnen een publieke context?*

De oorsprong van de literatuur over netwerkprestaties is te vinden in onderzoeken over prestaties van publieke dienstverlening. Boyne en Walker (2010) beschrijven het belang van prestaties van publieke dienstverlening. Het is echter een concept dat vele variabelen kent en hierdoor op verschillende manier te conceptualiseren is. Edelenbos et al., (2010) beschrijft dat het meten van

prestaties van netwerken op objectieve wijze niet altijd mogelijk is. Als alternatief hiervoor kunnen de 'preceived' outcomes gemeten worden. De percepties van respondenten op de inhoudelijke- en proces uitkomsten worden dan geanalyseerd.

De derde deelvraag heeft geleid tot het opstellen van een aantal hypothesen die binnen dit onderzoek zijn getest. De deelvraag is: *wat zegt de literatuur over de relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken binnen een publieke context?* De literatuur beschreef een positieve relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken. Warsen et al., (2018) vinden in hun onderzoek een positief verband tussen vertrouwen en een prestaties. Ook Klijn et al., (2016) test een soort gelijke relatie en vindt hetzelfde verband. Precival (2009) vindt een positieve relatie tussen doelovereenstemming en prestaties binnen zijn onderzoek dat betrekking heeft op drugsmisbruik en criminaliteitspreventie.

De laatste deelvraag is empirisch van aard is getest met behulp van een kwantitatieve- en kwalitatieve analyse uit hoofdstuk 4. Deze luidt: *wordt de theoretische relatie tussen samenwerking in netwerken en prestaties van netwerken bevestigd in het geval van de EPA proeftuinen?* De kwantitatieve analyse is uitgevoerd door middel van een vragenlijst en uiteindelijk ingevuld door 47 deelnemers van de proeftuinen. Het responspercentage lag op 45,6%. Met behulp van de kwantitatieve gegevens zijn de hypothesen binnen dit onderzoek getoetst. Dit is gedaan met behulp van de Pearson Correlation en vervolgens de multiële regressie analyse. Uit de correlaties is gebleken dat alle hypothesen een lineair verband vertonen. Ook is er bij elke hypothese sprake van een positief verband: als de ene variabele toeneemt, neemt de andere variabele ook toe. Dus in het geval van hypothesen 1 en 2: als het vertrouwen toeneemt, nemen zowel de inhoudelijke als de proces uitkomsten ook toe. Dit geldt ook voor hypothesen 3 en 4: als de mate van doelovereenstemming toeneemt, nemen zowel de inhoudelijke als de proces uitkomsten ook toe. Op basis van de Pearson Correlations kan dus geconcludeerd worden dat alle hypothesen bevestigd worden.

Vervolgens zijn de verbanden verder getoetst met behulp van de multiële regressie analyse. Uit deze analyse blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen vertrouwen en inhoudelijke- of proces uitkomsten. Hypothesen 1 en 2 worden dus binnen dit onderzoek niet bevestigd. De multiële regressie analyse laat geen significant verband zien tussen doelovereenstemming en proces uitkomsten. Naar aanleiding van deze toets wordt hypothese 4 dan ook verworpen binnen dit onderzoek. Er bestaat wel een marginaal significant verband tussen doelovereenstemming en

inhoudelijke uitkomsten. Aangezien dit onderzoek een kleine onderzoekspopulatie kent, kan hiermee hypothese 3 worden bevestigd.

De controle variabele boundary spanners geeft bij alle multipele regressie analyses een significant verband. De controle variabele heeft dus een effect op zowel inhoudelijke uitkomsten, als proces uitkomsten. Ook de controle variabele 'expliciete afspraken' als onderdeel van procesregels geeft een significant verband weer. Deze variabele heeft een significant verband met inhoudelijke uitkomsten. Wordt de Bèta van de controle variabelen vergeleken, dan kan geconcludeerd worden dat de invloed van boundary spanners groter is dan die van expliciete afspraken.

Samenvattend kan dus geconcludeerd worden uit de kwantitatieve analyse dat:

- Vertrouwen niet positief wordt geassocieerd met inhoudelijke- en proces uitkomsten;
- Doelovereenstemming niet positief wordt geassocieerd met proces uitkomsten, maar wel marginaal significant is met inhoudelijke uitkomsten;
- Expliciete afspraken positief wordt geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten;
- Boundary spanners positief wordt geassocieerd met inhoudelijke- en proces uitkomsten;
- Alle hypothesen binnen dit onderzoek worden verworpen.

Uit de kwalitatieve analyse blijkt dat vertrouwen wel degelijk van belang wordt geacht voor de netwerkprestaties, maar de voorzitter van de focusgroep benoemt het als een bijproduct van samenwerking en vindt het geen essentiële voorwaarde.

Voor doelovereenstemming geldt dat binnen het netwerk een gezamenlijke stip op de horizon moet worden nagestreefd. Dat doelovereenstemming niet bijdraagt aan netwerkprestaties volgens de kwantitatieve analyse wordt vanuit de focusgroep verklaard door het feit dat de professionals met verschillende doelen aan tafel kunnen zitten. De wens van de cliënt zou altijd centraal moeten staan.

Het positieve significante verband tussen boundary spanners en netwerkprestaties wordt binnen de focusgroep bevestigd. De juiste personen in het netwerk zetten is van groot belang voor het behalen van de resultaten. Het gaat hierbij om personen die kunnen verbinden en die breder kunnen kijken dan alleen naar hun eigen organisatie en mogelijkheden. Daarnaast wordt het als weeffout benoemd dat er alleen maar professionals aan tafel zitten binnen de proeftuinen, terwijl de cliënt met zijn herstelwens centraal dient te staan. Op deze manier blijft het bij praten over de doelgroep.

Beantwoording centrale vraag

Terugkomend op de centrale vraagstelling kan er geconcludeerd worden dat de relatie tussen samenwerking in netwerken en het behalen van netwerkprestaties binnen de EPA-proeftuinen vanuit de kwantitatieve analyse niet verklaard kan worden vanuit de variabelen vertrouwen en doelovereenstemming. De kwalitatieve analyse brengt hier echter een nuance in aan.

De aanvullende kwalitatieve analyse geeft inzicht in de relatie tussen vertrouwen en netwerkprestaties. Vertrouwen wordt pas bij het handelen bewezen. Er dient er onderscheid gemaakt te worden tussen persoonlijk vertrouwen en functioneel vertrouwen. Functioneel vertrouwen kan wel degelijk invloed hebben, hierbij doen professionals zaken als dit gunstig is. Persoonlijk vertrouwen heeft weinig invloed op de uitkomsten. In de praktijk wordt gezien dat er toch een basis van vertrouwen en veiligheid moet zijn om bepaalde resultaten te behalen. Professionals handelen met het oog op een bepaald resultaat, maar een veilige omgeving waarin beperkingen en mogelijkheden aangegeven kunnen worden is hiervoor wel een voorwaarde.

Deze relatie tussen doelovereenstemming en netwerkprestaties wordt niet geheel bevestigd binnen de kwantitatieve analyse. Er wordt wel een marginaal significant verband gevonden tussen doelovereenstemming en inhoudelijke uitkomsten. De verdieping van deze relatie met behulp van de kwalitatieve analyse geeft niet aan dat er nadrukkelijk sprake is van een positief verband. De uitkomsten uit de focusgroep laten zien dat doelovereenstemming geen voorwaarde is voor goede samenwerking. Iets van richting binnen het netwerk is wenselijk, maar dit leidt niet vanzelfsprekend tot goede uitkomsten van het netwerk. Het is goed mogelijk dat de verschillende professionals met een eigen agenda aan tafel zitten. Ze hebben immers ook allemaal hun eigen verantwoordelijkheid tegenover de cliënt. De ene organisatie is verantwoordelijk voor het medische gedeelte, terwijl de andere organisatie verantwoordelijk is voor begeleiding en participatie. Wel wordt duidelijk dat de wensen en doelen van de cliënt altijd centraal dienen te staan binnen de proeftuinen. De cliënt kan echter zijn doelen bijstellen.

5.2 Aanbevelingen

Dit onderzoek heeft wetenschappelijke relaties, gevonden door Warsen et al., (2018) en Klijn et al., (2016), weerlegd binnen het sociaal domein en levert hiermee nieuwe literatuur op. Binnen de genoemde onderzoeken worden hypothesen getest die de positieve relatie tussen vertrouwen en

netwerkprestaties bevestigen. Binnen dit onderzoek wordt deze positieve significante relatie echter niet gevonden. Ook de kwalitatieve analyse bevestigt deze relatie niet overtuigend. Vertrouwen wordt beschreven als een secundaire variabele. Hiermee wordt ook het onderzoek van Klijn et al., (2010), beschreven in paragraaf de wetenschappelijke relevantie, aangevuld. Zij vonden een positieve relatie tussen vertrouwen en inhoudelijke- en procesuitkomsten en gaven in hun conclusie aan dat deze relatie verder getest diende te worden binnen andere sectoren. De conclusie geldt dus wel voor een onderzoek naar projecten rondom het milieu, maar niet voor de EPA-proeftuinen. Ook de relatie beschreven door Precival (2009) over doelovereenstemming en netwerkprestaties wordt niet gevonden binnen dit onderzoek. Het onderzoek van Precival (2009) werd uitgevoerd binnen een andere sector en wordt dus niet bevestigd in dit onderzoek waarbij verschillende zorginstellingen betrokken zijn. Dit onderzoek kent echter de beperking dat de gehele populatie omvang niet bekend is. Doordat niet bekend is hoe de onderzoekspopulatie zich verhoudt tot de totale populatie is het moeilijk te bepalen of uitspraken algemeen geldend zijn. Hier dient zorgvuldig mee omgegaan te worden. Toch is het waardevol dat binnen dit onderzoek uitspraken gedaan kunnen worden over deze doelgroep. Toekomstig onderzoek naar de omvang en samenstelling van de populatie zou bij kunnen dragen aan het in context plaatsen van de bevindingen binnen dit onderzoek. Daarnaast kent dit onderzoek een relatief kleine N van 47 respondenten. Deze beperking is opgevangen door het vragenlijstonderzoek aan te vullen met een focusgroep, zodat de gevonden resultaten verdiept en verbreed werden.

Het belang van de controle variabele boundary spanners voor netwerkprestaties wordt zowel in de kwantitatieve analyse gevonden, als in de kwalitatieve analyse bevestigd. Deze bevinding kan mogelijk in een bredere context geplaatst worden als er gekeken wordt naar andere proeftuinen die opgezet zijn binnen deze sector voor het opnieuw vormgeven van zorg voor bepaalde doelgroepen. Zoals eerder beschreven bestaan er namelijk negen samenwerkingsverbanden op voordracht van de zorgverzekeraars. Een aandachtspunt hierbij is wel dat de focusgroep gehouden is met deelnemers van de projectgroep van de taskforce EPA Zaanstreek-Waterland. Waardoor de deelnemers vooral een beeld hebben bij de proeftuinen in deze streek. De kwantitatieve data is ook verzameld bij proeftuinen die zich buiten deze streek bevinden. Hierdoor kan de aanvullende kwalitatieve data niet geheel toepasbaar zijn op alle proeftuinen die de vragenlijst hebben ingevuld. Toch kan van deze projectgroep verwacht worden dat ze een breed beeld hebben, omdat ze op werkbezoek zijn geweest bij andere proeftuinen en de voorzitter ook voorzitter is in andere taskforces in Nederland.

Wetenschappelijke aanbevelingen

Naar aanleiding van de bevindingen binnen dit onderzoek worden een aantal implicaties gegeven voor vervolgonderzoek. De wetenschappelijke aanbevelingen luiden als volgt:

- Vervolgonderzoek zou gebruik kunnen maken van meerdere meetmomenten, oftewel een panelonderzoek. Door op meerdere momenten bij een zelfde groep data op te verzamelen, zou onderzocht kunnen worden hoe vertrouwen zich ontwikkelt en wat dit betekent voor de netwerkprestaties. Bovendien wordt door een meting op meerdere momenten de kans op toeval uitgeschakeld (Verschuren & Doorewaard, 2007). Binnen dit onderzoek zijn de percepties van de respondenten op één moment gemeten, waarbij zowel de afhankelijke als onafhankelijke variabele door middel van hetzelfde instrument, de vragenlijst, zijn gemeten. Hierbij kan CSB een mogelijk probleem zijn, ondanks de uitgevoerde harman's one-factor analyse en de psychologische spreiding van de items. Bovendien kunnen de percepties van de respondenten in de tijd wijzigen (George & Pandey, 2017);
- Binnen dit onderzoek zijn de variabelen vertrouwen en doelovereenstemming gebruikt om netwerk governance te meten. Netwerk governance kent naast deze variabelen ook nog andere variabelen die binnen vervolgonderzoek een rol zouden kunnen spelen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het aantal deelnemers en de behoefte aan netwerkcompetenties (Provan en Kenis, 2008). Uit de kwalitatieve analyse kwam naar voren dat de variabelen vertrouwen en doelovereenstemming van secundair belang zijn. Deze opmerking werd gemaakt naar aanleiding van een eigen onderzoek van een van de aanwezige. Van Delden (2009) concludeert in zijn onderzoek dat vertrouwen op verschillende manier verwoord kan worden en hiermee van secundair belang kan zijn voor samenwerking. Ook maakt hij in zijn onderzoek onderscheid tussen persoonlijk en functioneel vertrouwen. Vervolgonderzoek zou de gebruikte definitie van vertrouwen binnen dit onderzoek kunnen verdiepen;
- Uit de resultaten blijkt een sterk significant verband tussen de controle variabele boundary spanners en zowel inhoudelijke uitkomsten als proces uitkomsten. De boundary spanners binnen dit onderzoek zijn bepaalde professionals die actief zijn binnen de proeftuinen, in vervolgonderzoek zou gekeken moeten worden wie van de professionals zich ontwikkelt hebben tot boundary spanner. Deze bevinding zou ook verder uitgediept kunnen worden in een bredere context. Geldt deze significante relatie bijvoorbeeld ook bij de andere negen

samenwerkingsverbanden opgezet om zorg opnieuw in te richten (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2017). Hierbij zou gekeken kunnen worden naar het onderzoek van Williams (2002) die beschrijft welke vaardigheden en competenties boundary spanners kunnen inzetten binnen intergouvernementele relaties;

- Eerder is al aangegeven dat niet bekend is hoeveel professionals betrokken zijn bij de verschillende proeftuinen. Ook is de inrichting van de proeftuin verschillend per stad of streek. Vervolgonderzoek zou meer inzichtelijk kunnen maken hoe de verschillende proeftuinen functioneren en wat hier de resultaten van zijn. Daarnaast zou inzichtelijk gemaakt kunnen worden wat de omvang van de populatie is, zodat algemeen geldende uitspraken gedaan zouden kunnen worden;
- Vervolgonderzoek zou wederom gebruik kunnen maken van een mixed methode onderzoek. Het aanvullen van kwantitatieve resultaten met kwalitatieve inzichten bleek erg waardevol voor het trekken van een scherpere conclusie en het formuleren van goede aanbevelingen. In het vervolg zou mogelijk wel gekozen kunnen worden voor een bredere focusgroep als hier toegang toe is, omdat dit nog een breder beeld geeft. Interviews zou mogelijk nog een betere optie zijn, aangezien de focusgroep moeilijk te sturen bleek. De groep was snel afgeleid en begon over andere onderwerpen en daarnaast waren bepaalde personen duidelijk meer aan het woord dan anderen, ondanks veelvuldig bijsturen van de gespreksleider. Interviews zou dit probleem kunnen verhelpen en van iedereen de visie even duidelijk in beeld kunnen brengen.

Praktijk gerichte aanbevelingen

Naast wetenschappelijke implicaties voor vervolgonderzoek worden ook een aantal praktische aanbevelingen gedaan. De aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek luiden als volgt:

- Uit de kwalitatieve analyse kwam naar voren dat een veilige omgeving van belang is voor de netwerkprestaties. Veiligheid vormt de basis om te kunnen handelen en om aan te geven wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van een organisatie of professional. Pas bij vertrouwen zal er informatie worden gedeeld, waardoor de cliënt centraal komt te staan en er dus doelovereenstemming op een hoger niveau bereikt kan worden. Professionals zullen deze veiligheid en vertrouwde eerdere ervaren als ze elkaar vaker zien en ook daadwerkelijk samen aan het werk gaan. Aanbevolen wordt om op werkbezoek te gaan bij de verschillende

organisaties en op deze manier professionals kennis te laten maken met elkaars werkzaamheden en de bijbehorende mogelijkheden en beperkingen. Ook het organiseren van themabijeenkomsten over organisatiegrenzen heen, waarbij gedeelde ervaringen worden opgedaan kan bijdragen aan het opbouwen van vertrouwen. Deze zogenaamde “boundary experiences” zorgen ervoor dat de professionals bekend raken met elkaars werk en wat ze voor elkaar kunnen betekenen in de alledaagse praktijk;

- Op het gebied van doelovereenstemming staat de wens van de cliënt centraal. De verschillende professionals kennen verschillende verantwoordelijkheden, maar streven in essentie hetzelfde doel na: het laten herstellen van de cliënt. Door niet alleen maar professionals deel te laten nemen aan de proeftuinen, maar ook cliënten uit te nodigen worden de verschillende doelen (verantwoordelijkheden) transparanter, even als het gezamenlijke doel. Dit bereiken kan gezien worden als doelovereenstemming op een hoger abstractie niveau. De herstelwens van de cliënt is een doel dat geïntegreerd gerealiseerd dient te worden, waarbij over organisatiegrenzen heen samengewerkt dient te worden. Door het “boundary object” aan tafel te zetten, kan hier inhoudelijk en gezamenlijk over gesproken worden. Er wordt dan niet meer alleen over de doelgroep gesproken, maar ook met de doelgroep. De professionals kennen namelijk niet alle cliënten waarover gesproken wordt in de proeftuinen. Een cliënt kan niet altijd bijdragen aan de oplossing en daarmee aan de prestaties van een netwerk. Wel kan hij of zij er voor zorgen dat de professionals hun doel weer duidelijk voor ogen hebben, namelijk het helpen van de cliënt;
- Uit de kwantitatieve analyse komt naar voren dat boundary spanners een positief significant verband laten zien met inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten. Binnen de kwalitatieve analyse wordt deze relatie bevestigd. Boundary spanners zijn dus van invloed op de netwerkprestaties. Er zou in beeld gebracht kunnen worden wie de boundary spanners zijn per proeftuin, om deze vervolgens in te zetten. De boundary spanners kunnen vervolgens de boundary experiences organiseren en zorgen dat er gesproken wordt over het boundary object zoals in bovengenoemde aanbevelingen. Hierbij kan de boundary spanner ook gebruik maken van zijn relaties met de doelgroep om deze aan tafel te krijgen binnen de proeftuinen;
- Binnen dit onderzoek wordt een aantal keer aangegeven dat de verschillende proeftuinen allemaal een andere inrichting en vormgeving kennen. De betrokken actoren en werkwijzen verschillen per proeftuin. De laatste aanbeveling is daarom om “best practices” op te halen bij

de verschillende proeftuinen, om zo te leren van elkaars inzichten. Dit zou gedaan kunnen worden door middel van een grote gezamenlijke themabijeenkomst in het kader van de eerder genoemde boundary experiences.

Literatuur

- AD (2016). *Afgrijpselijke dood Sharleyne (8) schokt Hoogeveen*. Geraadpleegd via <https://www.ad.nl/binnenland/afgrijpselijke-dood-sharleyne-8-schokt-hoogeveen~a0883a79/>. 5 maart 2018.
- AEF (2016). *Focusgroepen*.
- AEF (2017). *Perspectief fase II Taskforce EPA Rotterdam-Rijnmond*.
- AEF (2018). *Verslag werkbezoek Taskforce EPA Utrecht 14-03-2018*.
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2001). *Big questions in public network management research*. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11, 295-326.
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ahsan, N., Abdullah, Z., Fie, D. G., & Alam, S. S. (2009). *A study of job stress on job satisfaction among university staff in Malaysia: Empirical study*. *European journal of social sciences*, 8(1), 121-131.
- Andrews, R., Boyne, G. A., & Walker, R. M. (2011). *The impact of management on administrative and survey measures of organizational performance*. *Public Management Review*, 13(2), 227-255.
- Anspach, R.R (1991). *Everyday Methods for Assessing Organizational Effectiveness*. *Social Problems*, 38: 1-19.
- Brass, D.J., Galaskiewicz, H.R., Greve, W. Tsai (2004). *Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective*. *Academy of Management Journal*, vol. 47, no. 6, p. 795-817.
- Boyne, G. A. (2003). *Sources of public service improvement: A critical review and research agenda*. *Journal of public administration research and theory*, 13(3), 367-394.
- Boyne, G. A. (Ed.). (2006). *Public service performance: Perspectives on measurement and management*. Cambridge University Press.
- Boyne, G. A., & Walker, R. M. (2010). *Strategic management and public service performance: The way ahead*. *Public administration review*, 70(s1).
- Brewer, G. A., & Selden, S. C. (2000). *Why elephants gallop: Assessing and predicting organizational performance in federal agencies*. *Journal of public administration research and theory*, 10(4), 685-712.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Christensen, T. & Lægreid, P. (2010). *Complexity and Hybrid Public Administration—Theoretical and Empirical Challenges*. *Public Organization Review*, 11(4), 407-423.

- Deakin, S., & Michie, J. (Eds.). (1997). *Contract, co-operation, and competition: Studies in economics, management and law*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Deakin, S., & Wilkinson, F. (1998). *Contract law and the economics of interorganizational trust*. In C. Lane, & R. Bachmann (Eds.), *Trust within and between organizations* (pp. 146-172). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Delden, P. van (2009). *Samenwerking in de publieke dienstverlening*. Eburon: Delft.
- Delespaul, P. H., & De Consensusgroep, E. P. A. (2013). *Consensus over de definitie van mensen met een ernstige psychische aandoening (epa) en hun aantal in Nederland*. *Tijdschr Psychiatr*, 55(6), 427-438.
- De Vocht, A. (2013). *Basishandboek SPSS 21*. Bijleveld Press.
- Dunleavy, P. (1985). *Bureaucrats, budgets and the growth of the state: reconstructing an instrumental model*. *British Journal of Political Science*, 15(3), 299-328.
- Ebbes P. (2004): *Latent Instrumental Variable: A New Approach to Solve for Endogeneity*, Ridderkerk.
- Edelenbos, J., Steijn, B., & Klijn, E. H. (2010). *Does democratic anchorage matter? An inquiry into the relation between democratic anchorage and outcome of Dutch environmental projects*. *The American review of public administration*, 40(1), 46-63.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. SAGE: London.
- Fuller, C. M., Simmering, M. J., Atinc, G., Atinc, Y., & Babin, B. J. (2016). *Common methods variance detection in business research*. *Journal of Business Research*, 69, 3192-3198.
- Gage, R. W., Mandell, M. P. (Eds.). (1990). *Strategies for managing intergovernmental policies and networks*. New York, NY: Praeger.
- George, B., & Desmidt, S. (2018). *Strategic-decision quality in public organizations: An information processing perspective*. *Administration & Society*, 50(1), 131-156.
- George, B., & Pandey, S. K. (2017). *We know the Yin—But where is the Yang? Toward a balanced approach on common source bias in public administration scholarship*. *Review of public personnel administration*, 37(2), 245-270.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., & Graham, W. F. (1989). *Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs*. *Educational evaluation and policy analysis*, 11(3), 255-274.
- Hair, J., Black, W., & Babin, B. (2010). *Multivariate Data Analysis (7 ed.)*. New Jersey: Prentice Hall.
- Hajer M., & Wagenaar, H. (Eds.). (2003). *Deliberative policy analysis: Understanding governance in the network society*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Hammelburg, R., Lubbers, W. J., & Nauta, N. (Eds.). (2014). *Veranderende samenwerking in de zorg*. Bohn Stafleu van Loghum.

Ivankova, N. V., Creswell, J. W., & Stick, S. L. (2006). *Using mixed-methods sequential explanatory design: From theory to practice*. *Field methods*, 18(1), 3-20.

Kaats, E. & Opheij, W. (2014). *Leren samenwerken tussen organisaties*. Vakmedianet: Deventer.

Keet, I. P. M. (2014). *Over de brug*. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 56(11), 706-707.

Kenniscentrum Phrenos. *Ernstig Psychische Aandoeningen*. Geraadpleegd via <https://www.kenniscentrumphrenos.nl/kennisthemas/epa/>. 6 februari 2018.

Kickert, W. J. M., Klijn, E. H., & Koppenjan, J. F. M. (1997). *Managing complex networks: Strategies for the public sector*. London, UK: Sage.

Klijn, E.H. (2008). *Governance and Governance Networks in Europe: An Assessment of 10 years of research on the theme*. *Public Management Review*, vol. 10, issue 4: 505-525

Klijn, E. H., Edelenbos, J., & Steijn, B. (2010). *Trust in governance networks: Its impacts on outcomes*. *Administration & Society*, 42(2), 193-221.

Klijn, E. H., & Edelenbos, J. (2013). *The influence of democratic legitimacy on outcomes in governance networks*. *Administration & Society*, 45(6), 627-650.

Klijn, E.H., & Koppenjan, J. (2000). *Public Management and Policy Networks*. *Public management reviews*, 2 (2), 135-158.

Klijn, E.H., Sierra V., Ysa T., Berman E., Edelenbos J. & Chen D.Y. (2016). *The Influence of Trust on Network Performance in Taiwan, Spain, and the Netherlands: A Cross-Country Comparison*. *International Public Management Journal*, 19:1, 111-139.

Klijn, E. H., Steijn, B., & Edelenbos, J. (2010b). *The impact of network management on outcomes in governance networks*. *Public administration*, 88(4), 1063-1082.

Koppenjan, J.F.M., (2012). *Het verknijpte bestuur*. Eleven International Publishing.

Koppenjan, J. F. M., & Klijn, E. H. (2004). *Managing uncertainties in networks: A network perspective on problem solving and decision making*. London, UK: Routledge

Kroon, H., van Weeghel, J., Delespaul, P., Knispel, A., & van Hoof, F. (2016). *Advies streefcijfers intensivering ambulante GGZ*.

Leeuwarden, G., Rotterdam, G., Sittard, G., & Zwolle, G. (Onderzoek 2014-2018). *De beloften van nabijheid Een kwalitatief onderzoek naar de decentralisatie van arbeidsre-integratie, jeugdzorg en langdurige zorg Projectleiding*.

Man, A.P. van (2006). *Alliantiebesturing*. Uitgeverij Van Gorcum.

- Marin, B., & Mayntz, R. (Eds.). (1991). *Policy networks: Empirical evidence and theoretical considerations*. Boulder, CO: Westview.
- McEvily, Bill, Vincenzo Perrone, and Akbar Zaheer. 2003. *Trust as an organizing principle*. *Organization Science* 14:91–103.
- Meier, K. J., & O'Toole, L. J. (2001). *Managerial strategies and behaviour in networks: A model with evidence from U.S. public education*. *Journal of Public Administration and Theory*, 11, 271-293.
- Meier, K., & L. J. O'Toole, Jr. (2007). *Modeling public management: Empirical analysis of the management-performance nexus*. *Public Administration Review*, 9, 503-27.
- Monge, Peter R., and Contractor, Noshir S. (2003). *Theories of communication networks*. New York: Oxford Univ. Press.
- Noordegraaf, M., Geuijen, K., & Meijer, A. (red.) (2011). *Handboek Publiek Management*. Boom|Lemma: Den Haag.
- Nunnally J.C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Osborne, S.P. (2006). *The New Public Governance?*. *Public Management Review*, 8(3), 377–387.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. (2003). *Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies*. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., & Podsakoff, N. P. (2012). *Sources of method bias in social science research and recommendations on how to control it*. *Annual review of psychology*, 63, 539-569.
- Powell, Walter W., Douglas R. White, Kenneth W. Koput, and Jason Owen-Smith. 2005. *Network dynamics and field evolution: The growth of interorganizational collaboration in the life sciences*. *American Journal of Sociology* 110:1132–205.
- Percival, G.L. (2009) *Exploring the influence of local policy networks on the implementation of drug policy reform: the case of California's Substance Abuse and Crime Prevention Act*. *Journal of public administration research and theory*, 19, 795–815.
- Pidd, M. (2005). *Perversity in public service performance measurement*. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 54(5/6), 482-493.
- Pritschet, L., Powell, D., & Horne, Z. (2016). *Marginally significant effects as evidence for hypotheses: Changing attitudes over four decades*. *Psychological Science*, 27(7), 1036-1042.
- Provan, K.G., Fish, A., Sydow, J. (2007). *Interorganizational networks at the network level: A review of the empirical literature on whole networks*. *Journal of Management*, vol. 33 (2007), no. 3, p. 479-516.

- Provan, K.G., & Kenis, P. (2008). *Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness*. *Journal of public administration research and theory*, 18(2), 229-252.
- Provan, K.G. & Milward, H. B. (1995). *A preliminary theory of network effectiveness, a comparative study of four community mental health systems*. *Administrative Science Quarterly*, vol. 40, no. 1, p. 1-33.
- Provan, K. G., & Milward, H. B. (1999, August). *Do networks really work?: A framework for evaluating public-sector organizational networks*. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 1999, No. 1, pp. A1-A6). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2017). *Proeftuinen populatie gerichte aanpak: nu en in de toekomst*. Geraadpleegd via [file:///C:/Users/ROS/Downloads/Tussenrapportage_Landelijke_Monitor_Proeftuinen.pdf]. 5 maart 2018.
- Schalk, J. (2013). *Interorganisational relations and goal consensus: An exploratory study in two local Dutch service delivery networks*. *Local Government Studies*, 39(6), 853-877.
- Steen, M. van der, Scherpenisse, J., Twist, M. van. (2015). *Sedimentatie in sturing. Systeem brengen in netwerkend werken door meervoudig organiseren*. NSOB.
- Tijdschrift voor Psychiatrie (2016). *Doelmatigheidsonderzoek bij mensen met een ernstig psychiatrische aandoening: uitdagingen en oplossingen*. Jaargang 58, p. 700-704.
- Van Assema, P., Mesters, I. & Kok, G. (1992). *Het focusgroep-interview: een stappenplan. (The focus group interview: stepwise guidelines)*. *TSG (Dutch Journal of Health Sciences)*, 7, 431-7.
- Van de Beek, J.H. (2010). *Kennis, macht en moraal : de productie van wetenschappelijke kennis over de economische effecten van migratie naar Nederland, 1960-2005*. Amsterdam: Vossiuspers, Amsterdam University Press General.
- Van de Ven, Andrew H. 1976. *On the nature, formation, and maintenance of relations among organizations*. *Academy of Management Review* 1:24–36.
- Van Meerkerk, I., & Edelenbos, J. (2014). *The effects of boundary spanners on trust and performance of urban governance networks: findings from survey research on urban development projects in the Netherlands*. *Policy Sciences*, 47(1), 3-24.
- Van Thiel, S. (2015). *Bestuurskundig onderzoek, een methodologische inleiding*. Uitgeverij Coutinho: Bussem.
- Verhoeven, N. (2013). *Statistiek in stappen*. Boom Lemma: Den Haag.
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Boom|Lemma Uitgevers: Den Haag.
- Walker, R. M., Boyne, G. A., & Brewer, G. A. (Eds.). (2010). *Public management and performance: Research directions*. Cambridge University Press.

Warsen, R., Nederhand J., Klijn E.H., Grotenbreg S & Koppenjan J.(2018). *What makes public-private partnerships work? Survey research into the outcomes and the quality of cooperation in PPPs*. Public Management Review.

Williams, P. (2002). *The competent boundary spanner*. Public Administration, 80, 103-124.

Zorgvisie (2017). *Korte lijnen, snel ingrijpen: aanpak ggz-problemen in Utrechtse wijk lunetten*.

Geraadpleegd via [<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s41187-017-0174-1.pdf>]. 5 maart 2018.

Bijlage 1 Vragenlijst

Algemene vragen

1. Geslacht
2. Binnen welke proeftuin bent u actief?
3. Namens welke organisatie (werkgever) bent u binnen de proeftuin actief?
4. Hoe vaak bent u alles bij elkaar aanwezig geweest bij de proeftuin?

Vragen over vertrouwen en doelovereenstemming

5. De deelnemers van de proeftuin houden zich aan de afspraken die onderling zijn gemaakt.
6. De deelnemers van de proeftuin geven elkaar het voordeel van de twijfel.
7. De deelnemers van de proeftuin houden de intenties van de andere deelnemende organisaties in gedachten.
8. De deelnemers gebruiken de bijdragen van de andere personen binnen de proeftuin niet alleen voor eigen doeleinden.
9. Deelnemers van de proeftuin gaan er vanuit dat de intenties van de andere deelnemers goed zijn.
10. Denkt u dat de organisaties betrokken bij de proeftuin allemaal werken om hetzelfde gemeenschappelijke doel te bereiken?
11. Hoe beoordeelt u de overeenstemming over belangrijke besluiten tussen de betrokken organisaties binnen de proeftuin?

Vragen over de controle variabelen boundary spanners en procesregels

12. Binnen de proeftuin zijn veel mensen actief die in staat zijn om duurzame relaties op te bouwen en te onderhouden met verschillende organisaties in het netwerk.
13. Binnen de proeftuin zijn veel mensen actief die een gevoel hebben van wat belangrijk is en wat belangrijk is voor de andere organisaties in het netwerk.
14. Binnen de proeftuin zijn veel mensen actief die zorgen voor een goede informatie-uitwisseling tussen het netwerk en hun moederorganisatie.
15. Binnen de proeftuin zijn mensen actief die de koppeling maken tussen ontwikkelingen in de proeftuin en interne werkprocessen van hun moederorganisatie.
16. Binnen de proeftuin zijn mensen actief die in staat zijn om hun moederorganisatie tijdig tot actie aan te zetten als dit nodig is door ontwikkelingen in de proeftuin.
17. Binnen de proeftuin zijn expliciete afspraken gemaakt over de organisatie van de samenwerking (projectgroepen, managementgroepen ect.).
18. Binnen de proeftuin bestaat de mogelijkheid om af te wijken van afgesproken aanpak, als blijkt dat dit beter is.
19. Organisaties kunnen de proeftuin verlaten als dat nodig is om hun belangen te beschermen.

Vragen over inhoudelijke uitkomsten en proces uitkomsten

20. Binnen de proeftuin zijn innovatieve ideeën ontwikkeld.
21. De verschillende zorgfuncties zijn voldoende verbonden.
22. De betrokken deelnemers van de proeftuin hebben in het algemeen een herkenbare bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de resultaten.
23. De oplossingen die in de proeftuin zijn ontwikkeld pakken echt de geconstateerde problemen aan.
24. De ontwikkelde oplossingen zijn duurzame oplossingen voor de toekomst.
25. De voordelen gaan in het algemeen de inspanningen van het samenwerkingsproces te boven.
26. De betrokken deelnemers hebben inhoudelijk bijgedragen aan het management van het project.
27. Conflicten en meningsverschillen zijn adequaat opgelost tijdens het project.
28. Er zijn momenten geweest waarop de proeftuin muurvast zat en er geen vooruitgang was.
29. De deelnemers van de proeftuin hebben op een adequate manier gebruik gemaakt van de verschillende perspectieven en inzichten (van de deelnemers) met betrekking tot het vinden van oplossingen.
30. De deelnemers van de proeftuin hebben tijdens het project regelmatig contact met elkaar.
31. De resultaten van de proeftuin mogen de steun van de betrokken deelnemers verwachten.

Bijlage 2 Tabellen kwantitatieve analyse

Harman's one-factoranalyse

Component	Total Variance Explained			Extraction Sums of Squared Loadings	
	Total	Initial Eigenvalues		Total	% of Variance
		% of Variance	Cumulative %		
1	7,312	38,485	38,485	7,312	38,485
2	2,026	10,664	49,150		
3	1,293	6,803	55,953		
4	1,242	6,535	62,488		
5	1,089	5,733	68,221		
6	,881	4,636	72,857		
7	,803	4,225	77,081		
8	,655	3,450	80,531		
9	,601	3,161	83,693		
10	,571	3,004	86,697		
11	,482	2,539	89,235		
12	,440	2,317	91,552		
13	,335	1,764	93,316		
14	,326	1,717	95,034		
15	,317	1,666	96,700		
16	,231	1,216	97,916		
17	,182	,960	98,876		
18	,123	,649	99,525		
19	,090	,475	100,000		

Variance Inflation Factor

Coefficients^a

Model		Collinearity Statistics
		VIF
1	(Constant)	
	Trust	2,358
	goalconsensus	1,898
	boudaryspanner	1,813
	Binnen de proeftuin zijn expliciete afspraken gemaakt over de organisatie van de samenwerking (projectgroepen, managementgroepen, etc.)	1,188
	Binnen de proeftuin bestaat de mogelijkheid om af te wijken van de afgesproken aanpak, als blijkt dat dit beter is.	1,276
	Organisaties kunnen de proeftuin verlaten als dat nodig is om hun belangen te beschermen	1,046

a. Dependent Variable: contentoutcome

Coefficients^a

Model		Collinearity Statistics
		VIF
1	(Constant)	
	Trust	2,281
	goalconsensus	1,920
	boudaryspanner	1,732
	Binnen de proeftuin zijn expliciete afspraken gemaakt over de organisatie van de samenwerking (projectgroepen, managementgroepen, etc.)	1,198
	Binnen de proeftuin bestaat de mogelijkheid om af te wijken van de afgesproken aanpak, als blijkt dat dit beter is.	1,254
	Organisaties kunnen de proeftuin verlaten als dat nodig is om hun belangen te beschermen	1,049

a. Dependent Variable: processoutcome

Cook's Distance

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	1,8120	4,1571	2,7630	,52868	45
Std. Predicted Value	-1,799	2,637	,000	1,000	45
Standard Error of Predicted Value	,088	,270	,176	,042	45
Adjusted Predicted Value	1,8799	4,1988	2,7544	,52034	45
Residual	-1,02341	,84649	,00000	,42510	45
Std. Residual	-2,237	1,851	,000	,929	45
Stud. Residual	-2,391	2,195	,008	1,030	45
Deleted Residual	-1,16918	1,24356	,00853	,52516	45
Stud. Deleted Residual	-2,560	2,318	,008	1,060	45
Mahal. Distance	,661	14,328	5,867	3,152	45
Cook's Distance	,000	,367	,036	,067	45
Centered Leverage Value	,015	,326	,133	,072	45

a. Dependent Variable: contentoutcome

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	1,6873	3,4859	2,5543	,42773	46
Std. Predicted Value	-2,027	2,178	,000	1,000	46
Standard Error of Predicted Value	,059	,178	,117	,028	46
Adjusted Predicted Value	1,7853	3,4821	2,5513	,42097	46
Residual	-,52645	,75836	,00000	,28730	46
Std. Residual	-1,706	2,457	,000	,931	46
Stud. Residual	-1,778	2,580	,005	1,009	46
Deleted Residual	-,60611	,83608	,00303	,33879	46
Stud. Deleted Residual	-1,831	2,797	,008	1,036	46
Mahal. Distance	,687	14,000	5,870	3,122	46
Cook's Distance	,000	,170	,026	,038	46
Centered Leverage Value	,015	,311	,130	,069	46

a. Dependent Variable: processoutcome

Bijlage 3 Vraagpuntenlijst focusgroep en deelnemerslijst

Vraagpuntenlijst focusgroep projectgroep EPA taskforce

Introductie

Master Bestuurskunde Publiek Management
Stage bij AEF en betrokken bij de proeftuinen
Onderzoek scriptie naar de relatie tussen samenwerking in netwerken en netwerkprestaties
Kwantitatieve resultaten aanvullen met kwalitatieve resultaten
Het gaat om jullie mening en ervaringen, dus geen foute of goede antwoorden
Alles wordt opgenomen, maar zal anoniem verwerkt worden

Discussie vooraf (zonder kennis van de resultaten)

Iedereen de vragen vooraf ingevuld?
Welke aspecten acht je belangrijk voor inhoudelijke uitkomsten, waarom?
Voorbeelden? Nog aanvullende aspecten?
Welke aspecten acht je van belang voor proces uitkomsten, waarom?
Voorbeelden of andere aanvullende aspecten?
Hoe belangrijk is vertrouwen, verklaar je cijfer?
Hoe belangrijk is doelovereenstemming, verklaar je cijfer?

Toelichting resultaten (handout)

Vragenlijst ingevuld door 47 van de 103 personen
Verschillende proeftuinen in heel Nederland
Samenwerking in netwerken: vertrouwen en doelovereenstemming
Netwerkprestaties: inhoudelijke en proces uitkomsten

Hypothese 1 *Vertrouwen is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten.*

Hypothese 2 *Vertrouwen is positief geassocieerd met proces uitkomsten.*

Hypothese 3: *Doelovereenstemming is positief geassocieerd met inhoudelijke uitkomsten.*

Hypothese 4: *Doelovereenstemming is positief geassocieerd met proces uitkomsten.*

Uit de kwantitatieve analyse blijkt dat geen enkele hypothesen bevestigd wordt.
Controle variabele boundary spanners laat wel een positief significant verband zien met netwerkprestaties.

Discussie n.a.v. de resultaten

Invullen van de tweede vragenlijst
Verbazen de resultaten? Waarom?
Vertrouwen zou niet bijdragen aan netwerkprestaties --> hoe ervaar je dit binnen de proeftuinen?
Voorbeelden?
Doelovereenstemming zou niet bijdragen aan netwerkprestaties --> hoe ervaar je dit binnen de proeftuinen?
Voorbeelden?
Herken je de invloed van boundary spanners op netwerkprestaties? Zo ja, hoe?

Deelnemerslijst focusgroep

Datum: 20 juni 2018

Tijdstip: 11:30-12:30

Plaats: Stadhuis Zaandam

Deelnemer	Functie
Pieterjan van Delden	Adviseur bij AEF, projectvoorzitter, voorzitter van 2 proeftuinen
Marion van Delden	Adviseur bij AEF
Irize Verstegen	Gedragsdeskundige/ Zorgbemiddelaar Leviaan, voorzitter van 3 proeftuinen
Cees van de Geer	Gemeente Zaanstad, medewerker kennis, strategie en netwerk
Peter van de Laar	Manager Brijder verslavingszorg / Parnassia Groep
Frank Marijnen	Ervaringsdeskundige / Parnassia Groep

